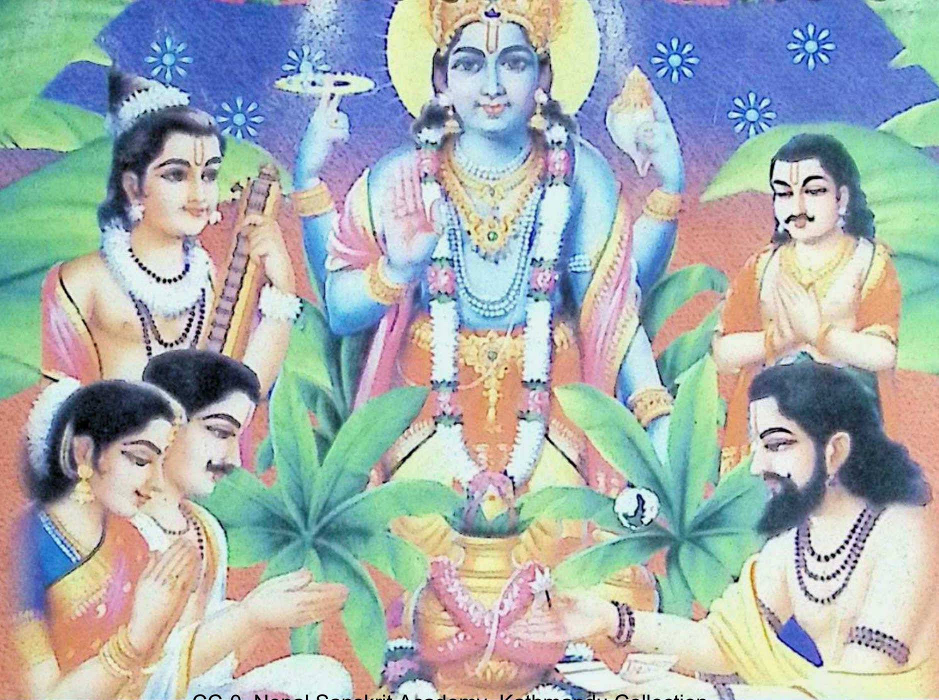
श्री सत्यनारायण व्रतकथा

बम्बई पुस्तक भवन, कचौड़ी गली, वाराणसी

अथ सत्यनारायणपूजाविधिः प्रारम्भः

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सत्यनारायणपूजाविधिः ॥ तत्र संक्रान्तिदिने पौर्णमास्यामेकादश्यां वा यस्मिन्कस्मिश्चित्पर्वदिने सत्यनारायणव्रतं कुर्यात् । प्रातर्नद्यादौ तीर्थे स्नात्वा कृतनित्यक्रियो यवतिलकुशानादाय, ॐ तत्सत्... अद्येह समस्तपापक्षयद्वारा श्रीसत्यनारायणदेवताप्रीतयेऽमुकसंक्रान्तिव्रतमहं करिष्ये इति संकल्प्य बद्धाञ्जलिर्नियममन्त्रं पठेत्—एतत्संक्रान्तिदिवसमुपोष्य मधुसूदन । प्रदोषे तव सत्पूजां कृत्वा चैव मनोहराम् ॥ नक्त भोजनमासाद्य सत्यरूपं विचिन्तये । जन्मजन्मान्तरकृतं यन्मे पापं हराऽच्युत ॥ इति प्रतिज्ञां विधाय सत्यदेवस्य नामश्रवण पूजनपूर्वकं विनीत ब्राह्मणैर्बन्धुभिश्च संयुतो निशामुखे पूजासामग्रीं विधाय द्वारदेशामागत्य शुचिराचम्य

प्राङ्मुखः शुद्धासने समुपविश्य दीपं प्रज्वाल्य सन्ध्यावन्दनं विधाय । गणेशं गुरुमिष्टदेवतां च नत्वा पूजाकर्माधिकारप्राप्तिनिमित्तकं गोदानं
ग० कुर्यात् । अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता भूमिमाश्रिताः । ये भूता विघ्न- पृ०
कर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥ अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो
२ दिशम् । सर्वेषामविरोधेन पूजाकर्म समारभे ॥ इति मन्त्रेण सर्षपाक्ष
तान् विकीर्य कर्मपात्रं कुर्यात् ॥ तत्र मन्त्राः । ॐ यद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा व्वयम् । अग्निर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वᳬं हसः । यदि दिवा यदि नक्तमेनाᳬंसि चकृमा व्वयम् । व्वायुर्मा तस्मादेनसो व्विश्वान्मुञ्चत्वᳬं हसः । यदि जाग्रद्यदि स्वप्न ऽएना-ᳬंसि चकृमा व्वयम् ॥ सूर्यो मा तस्मादेनसो व्विश्वान्मुञ्चत्वᳬं
हसः ॥ ॐ पवित्रेस्थो व्वैष्णव्यौ सवितुर्व्वः प्रसवऽउत्पुनाम्यच्छि- ३
द्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः । देवीरापोऽअग्रेगुवोऽअग्रेपुवोऽग्रऽइम-

मद्य यज्ञन्नयताग्रे यज्ञपतिᳩं सुधातुं यज्ञपतिन्देवयुवम् ॥ इति मन्त्रेण
पवित्रं क्षिपेत् ॐ शन्नो देवीरभिष्टय ऽआपो भवन्तु पीतये । शं
०स य्योरभि स्रवन्तु नः ॥ इति मन्त्रेण जलम् । ॐ तिलोसि सोमदैवत्यो पू०
गोसवो देवनिर्मितः । प्रत्नमद्भिः पृक्तः स्वधया पितॄँल्लोकान्पृणाहि
नः स्वाहा ॥ इति मन्त्रेण तिलान् ॥ ॐ यवोसि यवयास्मद्द्वेषो
३ यवयारातीर्दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा शुन्धन्ताँल्लोकाः
पितृषदनाः पितृषदनमसि ॥ इति यवान् । ॐ श्रीश्चते लक्ष्मीश्च
पत्न्यावहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूपमश्विनौ व्यात्तम् । इष्णन्नि-
षाणामुम्म ऽइषाण सर्व्वलोकम्म ऽइषाण ॥ इति मन्त्रेण पुष्पाणि ।
ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्यपुष्टां करीषिणीम् ॥ ईश्वरीं सर्वभूतानां
तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ इति गन्धम् । ॐ अक्षन्नमी मदन्त ह्यव ३

प्रिया ऽअधूषत । अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती योजा-

न्विन्द्र ते हरि ॥ इति अक्षतान्प्रक्षिपेत् । ततः कुशत्रयसहितकर्मपात्रो-
दकमादाय, अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा । यः
स० स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥ ॐ पुण्डरीकाक्षः पुनातु १०
इत्युक्त्वा पूजासामग्रीं पूजास्थानमात्मानं च जलसेचनेन पवित्रीकृत्य
४ तत्कुशादिकमादाय संकल्पं कुर्यात्—ॐ तत्सदित्यादिसंकीर्त्य अमुक
गोत्र अमुकप्रवरोऽमुकशर्मा अहं मम समस्तजन्मोपार्जितपापक्षयद्वारा
विद्यायुः पौत्रपौत्रादिसकलसंततिपरिवृतसौभाग्यनानाविधधनधान्य-
कनकपशुक्षेत्राद्यनेकविधैश्वर्यनिराकुलभोगोत्तरविष्णुलोकप्राप्तये यथा-
सम्भवमिलितोपचारैर्दीपकलशगणेशाङ्गदेवतापूजनपूर्वकं रमासहितश्री-
सत्यनारायणदेवतापूजनं तत्कथाश्रवणं च करिष्ये इति संकल्पं कुर्यात् । ४
स्वदक्षिणभागे त्रिकोणं विलिख्य शङ्खार्घं स्ववामभागे च सामान्यार्घं

संस्थापयेत् तत्र शन्नोदेवीति जलं प्रक्षिप्य, गंगे च यमुने चैव गोदा-

वरि सरस्वति । नर्मदे सिन्धु कावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥
इति पठित्वा गन्धपुष्पाक्षतादीनि पूर्वोक्तगन्धद्वारामित्यादिमन्त्रेण
८० प्रक्षिपेत् । ततः शंखाङ्कुशमत्स्यधेनुमुद्रा प्रदर्शयेत् । पू०

अथ दीपपूजा । स्थिरो भवेति दीपं प्रज्वाल्य, ॐ स्थिरो भव व्वीड्वङ्गऽआशुर्भव व्वाज्ज्यर्व्वन् । पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहणः । पृष्ठोदिवीतिपूजनम्, ॐ पृष्ठोदिवि पृष्ठोऽअग्निः पृथिव्याम्पृष्ठो व्विश्वाऽओषधीराविवेश । व्वैश्वानरः सहसा पृष्ठोऽअग्निः स नो दिवा सरिषस्पातु नक्तम् । नमोऽस्त्वनन्ताय सहस्रमूर्तये सहस्रपादाक्षशिरोरुबाहवे । सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रको॥टीयुगधारिणे
नमः ॥ इति दीपपूजा । ८

ततः ईशानदिग्भागेऽव्रणं कलशं स्थापयेत् । तत्प्रकारश्च भूरसीति भूमिशोधनम् ।—ॐ भूरसि भूमिरस्यदितिरसि व्विश्वधाया

विश्वस्य भुवनस्य धर्त्रीं । पृथिवीं यच्छ पृथिवीन् दृꣳह पृथि·
वीम्मा हिꣳसीः ॥ धान्यमसीति धान्यं स्थापयेत् । ॐ धान्य·
५० मसि धिनुहि देवान्प्राणाय त्वोदानाय त्वा व्यानायत्वा । दीर्घामनु पृ०
प्रसितिमायुषे धान् देवोवः सविताहिरण्यपाणिः प्रतिगृभ्णात्वच्छि·
द्रेण पाणिना चक्षुषे त्वा महीनाम्पयोसि ॥ आजिघ्रकलशमिति धान्योपरि
६ अव्रणं कलशं स्थापयेत् ।—ॐ आजिघ्र कलशम्मह्यात्वाव्विशन्त्विन्दवः
पुनरूर्ज्जा निवर्तस्व सा नः सहस्रन्धुक्ष्वोरुधारा पयस्वती पुनर्म्मा विश·
ताद्रयिः ॥ व्वरुणस्योत्तम्भनमिति कलशे तीर्थादिजलं प्रक्षिपेत् ।—ॐ
व्वरुणस्योत्तम्भनमसि व्वरुणस्य स्कम्भसर्ज्जनी स्थो व्वरुणस्यऽऋत·
सदन्यसि व्वरुणस्यऽऋतसदनमसि व्वरुणस्य ऽऋतसदनमासीद ॥ ६
याऽओषधीरिति सर्वौषधीः प्रक्षिपेत्—ॐ या ऽओषधीः पूर्व्वा जाता
देवेभ्यस्त्रियुगम्पुरा । मनैनु बभ्रुणामहꣳ शतन्धामानि सप्त च ॥

हिरण्यगर्भ इति पञ्चरत्नानि,—ॐ हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रे
भूतस्य जातः पतिरेक ऽआसीत्। स दाधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै
स० देवाय हविषा विधेम ॥ या फलिनीरिति फूगीफलादीनि,—ॐ याः १०
फलिनीर्या ऽअफला ऽअपुष्पा याश्च पुष्पिणीः। बृहस्पतिप्रसूतास्ता
नो मुञ्चन्त्वꣳ हसः ॥ ओषधय इति यवान्–ॐ ओषधयः समवदन्त
७ सोमेन सह राज्ञा ॥ यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तꣳ राजन्पारयामसि ॥
गन्धद्वारामिति गन्धम्–ॐ गन्धद्वारां दुराधर्षान्नित्यपुष्टां करीषिणीम्।
ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ काण्डात्काण्डादिति दूर्वा-
ङ्कुरान्–ॐ काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती परुषः परुषस्परि। एवा नो दूर्वे
प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥ स्योना पृथिवीति सप्तमृदः–ॐ स्योना ७
पृथिवि नो भवा नृक्षरा निवेशनी। यच्छा नः शर्म्म सप्रथाः।
अश्वत्थेव इति पञ्चपल्लवैस्तन्मुखमाच्छाद्य—ॐ अश्वत्थे वो

निषदनम्पर्णे वो वसतिष्कृता ॥ गोभाज ऽइत्किलासथ यत्सनवथ पूरुषम् । बृहस्पतेऽतीति वस्त्रयुग्मेन कलशं वेष्टयेत्—ॐ बृहस्पते ऽअति यदर्यो ऽअर्हाद्द्यु मद्विभाति क्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवस ऽऋत प्रजाततदस्मासु द्रविणन्धेहि चित्रम् । उपयामगृहीतोसि बृहस्पतये त्वैषते योनिर्बृहस्पतये त्वा ॥ अम्बेऽअम्बिके इति आम्रपल्लवादिभिस्तन्मुखमाच्छाद्य—ॐ अम्बेऽअम्बिकेम्बालिके न मानयति कश्चन । ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकाङ्काम्पीलवासिनीम् ॥ तत्त्वायामीति कलशे वरुणमावाह्य पूजयेत्—ॐ तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो व्वरुणेहबोद्ध्युरुशꣳस समानऽआयुः प्रमोषीः । ततः कलशे गङ्गादितीर्थान्यावाहयेत् ॐ सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदा नदाः ॥ आयान्तु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः । ततः कलशं संस्पृश्याभिमन्त्रयेत् ॐ कलशस्य मुखे विष्णुः

कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ॥ मूले त्वस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः
स्मृताः ॥ कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा । ऋग्वेदोऽथ यजु-
 र्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः । अङ्गैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समा-
श्रिताः ॥ ततः कलशप्रार्थना—ॐ देवदानवसंवादे मथ्यमाने महो-
दधौ । उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥ त्वत्तोये
 सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः । त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि
प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥ शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः
आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥ त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि
यतः कामफलप्रदाः । त्वत्प्रसादादिमं पूजां कर्तुमीहे जलोद्भव ।
सान्निध्यं कुरु देवेश प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

अथ गणेशपूजनम् । गणानात्वा०, हे हेरम्बेत्यादींश्च पठन्

आवाहयेत् । ॐ गणानान्त्वा गणपतिᳯं हवामहे प्रियाणान्त्वा

प्प्रियपतिᳬ हवामहे निधीनान्त्वा निधिपतिᳬ हवामहे व्वसो मम ॥ आहमजानि गर्ब्भधमात्वमजासि गर्ब्भधम् ॥ हे हेरम्ब त्वमेह्येहि अम्बिकात्र्यम्बकात्मज । सिद्धिबुद्धियुते त्र्यक्ष लक्षलाभयुतः शिवः ॥ नागस्य नागहार त्वं गणराजं चतुर्भुजम् । भूषितैः स्वायुधैर्दिव्यैः पाशांकुशपरश्वधैः । आवाहयामि पूजार्थं रक्षार्थं च मम क्रतोः । इहागत्य गृहाणत्वं पूजां कर्तुं च रक्ष मे ॥ इत्यावाह्य आसनपाद्यादिभिः षोडशोपचारैः सम्पूज्य नारिकेलादिफलं सवस्त्रं पुरतः पात्रे निधाय स्तुतिं कुर्यात्—रक्ष रक्ष गणाध्यक्ष रक्ष त्रैलोक्यरक्षक । भक्तानामभयं कर्ता त्राता भव भवार्णवात् ॥ द्वैमातुर कृपासिन्धो षाण्मातुरग्रज प्रभो ॥ वरदस्त्वं वरं देहि वाञ्छितं वाञ्छितार्थद ॥ अनेन फलदानेन फलदोऽस्त सदा मम ॥ इति फलं निवेदयेत ॥ वक्रतुण्डेति प्रार्थयेत् । वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ । अविघ्नं कुरु मे देव

सर्वकालेषु सर्वदा ॥ पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा कलशस्य स्कन्धप्रदेशे गण·
पत्यादिपञ्चायतनेभ्यो नमः । विनायकादिपञ्चलोकपालेभ्यो नमः ।
आदित्यादिनवग्रहेभ्यो नमः । ईश्वराद्यधिदेवेभ्यो० । अग्न्यादिप्रत्य·
धिदेवेभ्यो० । इन्द्रादिदशदिक्पालेभ्यो० । ध्रुवाद्यष्टवसुभ्यो० । धात्रादि
द्वादशादित्येभ्यो० । वीरभद्राद्येकादशरुद्रेभ्यो० । गौर्यादिषोडशमा·
तृभ्यो० । आवहादिसप्तमरुद्भ्यो० । विनायक·ब्रह्म·विष्णु·रुद्रार्कवन·
स्पतिभ्यो नमः । इति पूजयित्वा धूपदीपादिकं कुर्यात् । ततोऽष्टदले
पूर्वादिक्रमेण पूजयेत्—ॐ विमलायै नमः, ॐ ज्ञानरूपायै नमः,
ॐ क्रियायै नमः, ॐ योगायै नमः, ॐ प्रभायैः नमः, ॐ सत्यायै
नमः, ॐ अनुग्रहायै नमः, ॐ ईशान्यै नमः । मध्ये ॐ नमो भग·
वते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगाय योगपद्मपीठा·
त्मने नमः इति ॥ पीठपूजां कुर्यात्—पूर्वे लक्ष्मीम् । दक्षिणे सर·

स्वतीम् । पश्चिमे आदिपुरुषम् । उत्तरे अनादिपुरुम् । आग्नेये दिक्पालान् । नैऋत्ये नवग्रहान् । वायव्ये श्रीरामम् । ऐशान्ये लक्ष्मणम् । ऊर्ध्वं ब्रह्माणम् । अधोदले अम्बिकाम्—आवाहनपूर्वकं नमोस्त्वनन्तायेति मन्त्रेण सम्पूज्य पुनः पूर्वादिक्रमेण नन्दं, सुनन्दं, बलं, प्रबलं, जयं, विजयं, सुशीलं, पुण्यशीलं तथैव पूजयेत् । ततो-ऽष्टदलमध्ये प्रतिमायां श्रीसत्यनारायणं पूजयेत्—तद्यथा मध्ये सुवर्ण-प्रतिमां संस्थाय, ॐ ह्रीं क्रौं रमासहित श्रीसत्यनारायण जीव-प्राणसर्वेन्द्रियाणि इहागच्छन्तु यथासुखं चिरं तिष्ठन्तु नमः । ॐ मनो जूतिर्ज्जुषतामाज्ज्यस्य बृहस्पतिर्यज्ञमिमन्तनोत्वरिष्टं यज्ञꣳ समिमन्दधातु । व्विश्वेदेवास ऽइह मादयन्तामो ३॥ म्प्रतिष्ठ । इति मन्त्रेण प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा सहस्रशीर्षेत्यावाहनं कुर्यात्—ॐ सहस्र शीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् । स भूमिꣳ सर्व्वतस्पृत्वात्यति-ष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः भगवन् रमासहित श्रीसत्यनारायण

इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत्पूजां करोमि तावत्त्वं
सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव ॥ अथ ध्यानम्—ध्यायेत् सत्यं गुणातीतं
स० गुणत्रयसमन्वितम् ॥ लोकनाथं त्रिलोकेशं कौस्तुभाभरणं हरिम् ॥ पू०
सुलोचनं चतुर्बाहुं शंखचक्रगदाधरम् । किरीटिनं कुण्डलिनं वनमा-
लाविभूषितम् ॥ कङ्कणाङ्गुलिभूषाभिः केयूरैश्च विराजितम् । गोविन्दं
१२ गोकुलानन्दं ब्रह्माद्यैरभिपूजितम् ॥ ध्यानं समर्पयामि, रमासहित
श्रीसत्यनारायणाय नमः । अथासनम् । ॐ पुरुष ऽएवेदꣳ सर्वं
यद्भूतं यच्च भाव्यन् । उतामृतत्वस्येशानो यदन्नेनातिरोहति । नाना-
रत्नसमायुक्तं कार्तस्वरविभूषितम् । आसनं देवदेवेश गृहाण पुरु-
षोत्तम । आसनं समर्पयामि, रमासहित श्रीसत्यनारायण नमः ॥
अथ पाद्यम् । ॐ एतावानस्य महिमातो ज्यायाँश्च पूरुषः । पादोस्य १३
विश्श्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतन्दिवि । नानातीर्थाहृतं शुभ्रं निर्मलं

पुष्पमिश्रितम् । पाद्यं गृहाण दैत्यारे विश्वरूप नमोऽस्तु ते ॥ पाद्यं

स० समम० ॥ अथार्घ्यम्–ॐ त्रिपादूर्ध्व ऽउदैत्पुरुषः पादोस्येहाभवत्पुनः ।
ततो व्विष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेऽअभि ॥ गन्धपुष्पाक्षतोपेतं फलेन
च समन्वितम् । अर्घ्यं गृहाण देवेश मया दत्तं हि भक्तितः ॥ अर्घ्यं पू०
समम० । आचमनीयम्–ॐ ततो व्विराडजायत व्विराजोऽअधिपूरुषः ।
स जातोऽअत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः । कर्पूरवासितं तोयं
१४ मन्दाकिन्या समाहृतम् । आचम्यतां जगन्नाथमया दत्तं हि भक्तितः ॥
आचमनीयं सम० ॥ अथ मधुपर्कम् । दधिक्षौद्रमिदं शुभ्रं कपिलायाः
सुगन्धिकम् । सुस्वादु मधुरं शौरे मधुपर्कं गृहाण भोः ॥ मधुपर्कं
सम० ॥ अथ पुनराचमनीयम्-उच्छिष्ठोऽप्यशुचिर्वाऽपि यस्य स्मरण-
मात्रतः । शुद्धिमाप्नोति तस्मै ते पुनराचमनीयकम् ॥ पुनराचमनीयं
सम० । अथ पञ्चामृतस्नानम् । तत्रादौ दुग्धेन—ॐ पयः पृथिव्या- १४
म्पयः ऽओषधीषु पयो दिव्यन्तरिक्षे पयो धाः पयस्वतीः प्रदिशः

सन्तु मह्यम् ॥ देवाद्यैर्वन्दिता धेनुः सर्वपापप्रणाशिनी । तत्क्षीर-

स्नापितो देव नित्यं मे वरदो भव ॥ अथ शुद्धोदकेन स्नानम्—ॐ
आपो ऽअस्मान्मातरः शुन्धन्तु घृतेन नो घृतप्वः पुनन्तु । विश्वꣳ हि
स० रिप्रम्प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पूत ऽएमि । दीक्षातपसोस्त पू०
नूरसि तान्त्वा शिवाꣳ शग्मां परिदधे ॥ भद्रं वर्णम्पुष्यन् ॥ अथ
दध्ना —ॐ दधिक्राव्णोऽअकारिषञ्जिष्णोरश्वस्य व्वाजिनः । सुरभि
१५ नो मुखा करत्प्रणऽआयूꣳषि तारिषत् ॥ पयसस्तु समुद्भूतं मधु-
राम्लं शशिप्रभम् । दध्यर्पितं मया देव स्नानं प्रतिगृह्यताम् ॥ शुद्धो
दकस्नानम्—ॐ आपोऽअस्मान्० । घृतेन—ॐ घृतम्मिमिक्षे घृतमस्य
योनिर्घृते श्रितो घृतम्वस्य धाम । अनुष्वधमावह मादयस्व स्वाहा
कृतम् व्वृषभ व्वक्षि हव्व्यम् ॥ रसानामुत्तमं त्वाज्यं देवानां च सदा
प्रियम् । तेन त्वं स्नापितो देव मम कान्तिप्रदो भव ॥ शुद्धोदकम्, १५
ॐ आपोऽअस्मान्० । अथ मधुना । ॐ मधु व्वाता ऋतायते मधु
क्षरन्ति सिन्धवः । माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः ॥ मधुनक्तमुतोषसो

मधुमत्पार्थिवꣳ रजः । मधु द्यौरस्तु नः पिता ॥ मधुमान्नो वनस्प-
तिर्मधुमाँ ऽअस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावो भवन्तु नः ॥ यस्य स्मर-
स० णमात्रेण तुष्टिं यान्ति पितामहाः । मधुना स्नापितो देव नित्यं पू०
शोकहरो भव ॥ शुद्धोदकम्—ॐ आपोऽअस्मान्० । अथ शर्क-
रया—ॐ अपाꣳ रसमुद्वयसꣳ सूर्ये सन्तꣳ समाहितम् ।
१६ अपाꣳ रसस्य यो रसस्तम्वो गृह्णाम्युत्तममुपयामगृहीतो सीन्द्राय त्वा
जुष्टङ्गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् ॥ इक्षुसारसमुद्भूता
शर्करा पुष्टिकारिणी । मलापहारिणी दिव्या स्नानाय प्रतिगृह्यताम् ॥
शुद्धोदकम्—ॐआपोऽअस्मान्० ॥ अथ वस्त्रयुग्मम्—ॐ तस्माद्यज्ञा-
त्सर्व्वहुतः सम्भृतम्पृषदाज्यम् । पशूँस्तांश्चक्रे वायव्यानारण्या ग्राम्या-
श्च ये । पीताम्बरयुगं देवं सर्वकामार्थसिद्धये । मया निवेदितं भक्त्या १६
गृहाण सुरसत्तम । वस्त्रयुग्मं स० पुनराचमनीयं० । यज्ञोपवीतम्—
ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऽऋचः सामानि जज्ञिरे । छन्दाꣳसि जज्ञिरे

तस्माद्यजुस्तस्मादजायतः । दामोदर नमस्तेऽस्तु त्राहि मां भवसाग·
रात् । ब्रह्मसूत्रं सोत्तरीयं गृहाण परमेश्वर ॥ यज्ञोपवीतं सम० । ततः
स० आभूषणम् । किरीटकुण्डलादीनि काञ्चीवलययुग्मकम् । कौस्तुभं वन· पू०
मालां च भूषणानि भजस्व भोः ॥ आभूषणं सम० । गन्धम् ।—ॐ
१७ तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्पुरुषञ्जातमग्रतः । तेन देवाऽअयजन्त साध्या·
ऽऋषयश्च ये ॥ श्रीखण्डचन्दनं दिव्यं गन्धाढ्यं सुमनोहरम् । विलेपनं
सुरश्रेष्ठ प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ गन्धं सम० । ततस्तिलयवान्—
धान्यराजाः स्वमाङ्गल्या विष्णुप्रीतिकरा यवाः । तस्मात्तेषां प्रदानेन
ममास्त्वविकलं फलम् ॥ अथ पुष्पम् । ॐ श्रीश्चते लक्ष्मीश्च पत्न्या·
वहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूपमश्विनौ व्यात्तम् । इष्णन्निषाणामुम्म
२ ऽइषाणसर्वलोकम्मऽइषाण ॥ इमानि पुष्पाणि मनोहराणि सुरासुरा १७
णामपि दुर्लभानि । कल्पद्रुमादिद्रुमजानि तानि पुष्पाञ्जलिर्मेऽस्तु

सुखाय नित्यम् ॥ नानाविधपुष्पाणि समर्पयामि, श्रीरमासहितसत्य·

नारायणाय नमः। ततो लक्ष्मीप्रीतये सिन्दूरादिसौभाग्यशृङ्गारभूषणानि निवेदयेत्। सीमन्तशोभनं देवि भर्तुरायुर्विवर्धनम्॥ सर्वरत्नादिकं दिव्यं सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम्। दिव्यरत्नसमायुक्ता वह्निभानुसमप्रभाः। गात्राणि शोभयिष्यन्ति ह्यलंकाराः सुरेश्वरि॥ सिन्दूरादिसौभाग्यद्रव्याणि समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः॥ ततोऽङ्गपूजां कुर्यात्—ॐ अच्युताय नमः, पादौ पूजयामि। ॐ नारायणाय नमः, जङ्घे पूजयामि। ॐ केशवाय नमः, गुल्फौ पूजथामि। ॐ रामाय नमः, जानुनी पूजयामि। ॐ कृष्णाय नमः, मेढ्रं पूजयामि। ॐ नृसिंहाय नमः, नाभिं पूजयामि। ॐ दामोदराय नमः हृदयं पूजयामि। ॐ जनार्दनाय नमः, कण्ठं पूजयामि। ॐ श्रीधराय नमः, बाहुं पूजयामि। ॐ वाचस्पतये नमः, मुखं पूजयामि। ॐ जगन्नाथाय नमः ललाटं पूजयामि। ॐ सर्वात्मने नमः, शिरः पूजयामि। ॐ सत्यनारायणाय नमः, सर्वाङ्गं पूजयामि॥ अथ धूपम्।—ॐ ब्राह्म-

णोस्य मुखमासीद्बाहु राजन्यः कृतः । ऊरू तदस्य पद्वैश्यः
पद्भ्या ᳪ शूद्रो ऽअजायत ॥ वनस्पतिरसोद्भूतो गन्धाढ्यो गन्ध
स० उत्तमः । आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥ धूपं सम० ॥ पू०
दीपम्—ॐ चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो ऽअजायत । श्रोत्राद्वा-
युश्च प्राणश्च मुखादग्निराजयत ॥ घृतवर्तिसमायुक्तं वह्निना योजितं
११ मया । दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरापहम् । दीप सम० । अथ
नैवेद्यं—ॐ नाभ्या ऽआसीदन्तरिक्षᳪ शीर्ष्णो: समवर्तत ।
पद्भ्याम्भूमिर्दिशः श्रोत्रात्तथा लोकाँऽअकल्पयन् ॥ नैवेद्यं गृह्यतां देव
भक्ति मे ह्यचलां कुरु । ईप्सितं मे वरं देहि परत्र च परां गतिम् ।
यथाकालोद्भवं नैवेद्यं सम० ॥ अपूपं—त्वदीयं वस्तु गोविन्द तुभ्य-
मेव समर्पितम् । गृहाण सुमुखो भूत्वा प्रसीद पुरुषोत्तम । रम्भाफलं ११
घृतं क्षीरं गोधूमस्य च चूर्णकम् । जातीपत्रलवङ्गैलाशर्करागुडमिश्रि-

तम् । सपादं सर्वभक्ष्याणि चैकीकृत्य निवेदितम् । मया श्रद्धावता

देव गृहाण जगदीश्वर । अपूपम् सम० ॥ पुनराचमनीयम्-ॐयत्पुरु-
षेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत । वसन्तोस्यासीदाज्यग्रीष्म ऽइध्मः
म० शरद्धविः । कर्पूरवासितं तोयं मन्दाकिन्याः समाहृतम् । आचम्यतां पू०
जगन्नाथ मया दत्तं हि भक्तितः ॥ पुनराचमनीयं सम० ॥ चन्दना-
दिकरोद्वर्तनम् । श्रीखण्डं कुङ्कुमं चैव कर्पूरागरुमिश्रितम् । करोद्वर्त-
२० नकं देव गृहाण परमेश्वर ॥ फलम् ॥ इदं फलं मया देव स्थापितं ।
पुरतस्तव । तेन मे सफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि जन्मनि ॥ फलं सम०॥
ताम्बूलम्-पूगीफलं महद्दिव्यं नागवल्लीदलैर्युतम् । एलाचूर्णादिसं-
युक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ ताम्बूलं सम० ॥ दक्षिणाद्रव्यम्-हिर-
ण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः । अनन्तपुण्यफलदमतः शान्ति
प्रयच्छ मे ॥ दक्षिणां सम० ॥ चामरम् ।-शशाङ्ककरसंकाश-हिम- ०
डिण्डिमपाण्डुर ॥ प्रोत्सारयाशु दुरितं चामरामरवल्लभ ॥ चामरं

सम० ॥ आदर्शनम्-दर्शनेन त्वमादर्श नूनं मङ्गलदायकः । शौर्य-

सौभाग्य-सत्कीर्ति-निर्मलज्ञानचो भव ॥ आदर्शनं सम० ॥ यथाशक्ति-
जपं कृत्वा नीराजनं कुर्यात्—पञ्चवर्तिसमायुक्तं घृतेनोज्ज्वलितं मया ।
स० आरार्तिक्यं प्रदास्यामि सन्तुष्टो भव सर्वदा ॥ चन्द्रादित्यौ च धरणी पू०
विद्युदग्निथैव च । त्वमेव सर्वज्योतींषि तेन नीराजयाम्यहम् ।
नीराजनं सम० ॥ कर्पूरदीपम्—सूर्येन्दुतारकावह्नितेजःपुञ्जविराजित ॥
२१ कर्पूरदीपं देवेश गृह्यतां च सुरेश्वर ॥ ॐ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः
स्वाहा सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा । ज्योतिः सूर्यः सूर्यो ज्योतिः
स्वाहा । कर्पूरदीपं सम० ॥ अथ पुष्पाञ्जलिं कुर्यात् । नमो भगवते
तुभ्यं सत्यनारायणाय ते । नमस्ते विश्वरूपाय शंखचक्रगदाभृते ॥
पद्मनाभाय देवाय हृषीकपतये नमः । नमोऽनन्दस्वरूपाय
त्रिगुणात्मविभाविने ॥ लक्ष्मीकान्ताय देवाय जगदानन्दकारिणे । २१
सहस्रशिरसे तुभ्यं सर्वभूतिकृते नमः ॥ पुष्पाञ्जलिं समर्प-
यामि रमासहितसत्यनारायणाय देवाय नमः ॥ अथ जलेन

प्रदक्षिणां कुर्यात् ।—यानि कानि च पापानि ब्रह्महत्यासमानि च ।
तानि तानि प्रणश्यन्तु प्रदक्षिणा-पदे पदे ।। अथ नमस्कारः-सत्यना-
स० रायणं देवं वन्देऽहं कामदं विभूम् । लीलया रचितं विश्वं येन तस्मै पू०
नमो नमः । प्रणमामि सदा सत्यं सत्यनारायणं गुरुम् । ततः स्तुतिं
कुर्यात् । पुष्पाञ्जलिं ग्रहीत्वा बद्धाञ्जलिर्मन्त्रमेनमुदीरयेत्—अमोघं
२२ पुण्डरीकाक्षं नृसिंहं दैत्यसूदनम् । हृषीकेशं जगन्नाथं वागीशं वरदा-
यकम् ।। योगेश्वरं गुणातीतं गोविन्दं गरुडध्वजम् ।। जनार्दनं व्रजानन्दं
श्रीवल्लभमधीश्वरम् । सत्यनारायणं देव वन्देऽहं कामदं विभुम् । लीलया
च ततं विश्वं येन तस्मै नम नमः ।। प्रणमामि सदा सत्यं सत्य-
नारायणं परम् । दुर्गमे विषमे घोरे शत्रुभिः परिपीडिते ।। विविधापत्सु
घोरेषु दुःखेष्वपि च यद्भयम् विनाशाय सदा देव तत्सर्वमुपसर्गकम् ।। २२
त्वन्माया-मोहिताः सर्वे ब्रह्माद्यास्त्रिदिवौकसः । न जानन्ति गुणं रूपं
तवाश्चर्यमिदं प्रभो । मूढोऽहं त्वां कथं जाने मोहितस्तव मायया ।।

प्रसीद पूजितो भक्त्या यथाविभवविस्तरैः ।। पुत्रं वित्तं च मच्चित्तं
पाहि मां शरणागतम् । शरणं त्वां प्रपद्येऽहं सर्वकामार्थसिद्धये ।
स० प्रणमामि सदा देवं सत्यनारायणं गुरुम् ।। स्तुतिं समर्पयामि श्रीरमा- पृ०
सहितसत्यनारायणाय नमः । ततो दधिदूर्वाक्षतफलचन्दनपुष्पयवादि-
युक्तमर्घ्यं गृहीत्वा मन्त्रमिममुदीरयेत् —ॐ जातो दैत्यवधार्थाय
२३ देवानां पालदाय च । तस्मै देवाय सत्याय सगुणाय महात्मने ।।
व्यक्ताव्यक्तस्वरूपाय हृषीकपतये नमः । गृहाणार्घ्यं मया दत्तं रमया
सहित प्रभो ।। अर्घ्यं सम० ।। क्षमापनम्—त्राहि मां सर्वग श्रीश
हरे संसारसागरात् ।। पुष्कराक्ष निमग्नोऽहं महाविज्ञान-
मत्सरात् ।। त्राहि मां देव देवेश त्वत्तो नास्ति हि रक्षकः ।। अथ
शंखजलं निवेदयेत्—यद्दत्तं भक्तिमात्रेण पत्रं पुष्पं फल जलम् । निवे २३
दितं च नैवेद्यं तद्गृहाणानुकम्पया । मन्त्रहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं
सुरेश्वर । यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे ।। ततोऽर्धं पराङ्-

मुखीकृत्य सत्यनारायणपाद्यपात्राय नमः इति पात्रं पूजयित्वा, ब्राह्म-
णाय नमः ॐ ब्राह्मणाय नमः ब्राह्मणं पूजयित्वा, कथां श्रुत्वा जनैः
 सह॥ पूर्णपात्रमादाय, अद्येहेत्यादि देशकालादि सङ्कीर्त्य यथामिलि-
तोपचारैः कृतैतत्साङ्गसत्यनारायणपूजाकर्मणोऽपूर्णस्य पूरणार्थं पूर्ण-
मात्रमिदं तुभ्यमहं संप्रददे, इति विप्राय दद्यात् ॥ ततो दक्षिणास-
 ङ्कल्पः, ॐ तत्सदित्यादिदेशकालौ स्मृत्वा मम श्रुतिस्मृतिपुराणोक्त-
फलावाप्तिपूर्वकं मनोवाञ्छासिद्धये सत्यनारायणव्रताङ्गत्वेन आदौ दीप-
कलशगणेशगणपत्यादिवनस्पत्यन्तदेवतापूजा पूर्वकं साङ्गश्रीरमासहित-
सत्यनारायणपूजनकर्मणः साद्गुण्यसिद्धये इमां दक्षिणां रौप्यं चन्द्र-
दैवतं ताम्रखण्डं श्रीसूर्यदैवतं यथानामगोत्राय यथानामशर्मणे ब्राह्म-
णाय तुभ्यमहं संप्रददे, स्वस्तीति प्रतिवचनम् । अथान्नदानम् । अन्नं
सुवंशपात्रस्थं सवस्त्रफलदक्षिणम् । वायनं द्विजवर्याय ददामि

प्रीतये तव ॥ ततो देवान् विसर्जयेत् । आवाहनं न जानामि न

जानामि विसर्जनम् । पूजां चैव न जानामि त्वं गतिः परमेश्वर । गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थानं परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ सुरेश्वर ॥ ततः सपवित्रं कर्मपात्रोदकमादाय कायेन वाचा० इति पठेत् । अनेन श्रीसत्यनारायणपूजनकर्मणा सत्यनारायण प्रीयताम् । यस्य स्मृत्या च नामोक्त्वा तपःपूजाक्रियादिषु । न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वन्दे तमच्युतम् ॥ ततो ब्राह्मणेभ्योऽभिषेकाशीर्वादान् गृहीत्वा किञ्चिन्नैवेद्यादिकं विष्वक्सेनादिभगवद्भक्तेभ्यो नमः, इति समर्प्य, ब्राह्मणादिभ्यो दत्वा स्वयं च गृह्णीयात् । ब्राह्मणान् भोजयित्वा स्वयमपि भुञ्जीत, इति ॥ अथवा रात्रौ कीर्तनभजनादिकं कृत्वा जागरणं कुर्यात्, प्रातः स्नात्वा ब्राह्मणं भोजयित्वा स्वयमपि भुञ्जीत ।

ॐ

❀ सत्यनारायण व्रत-कथा प्रारम्भ ❀

एकदा मुनयः सर्वे सर्वलोकहिते रताः ।
सुरम्ये नैमिषारण्ये गोष्ठीं चक्रुर्मनोरमाम् ॥ ३॥
तदन्तरे महातेजा व्यासशिष्यो महायशाः ।
सूतः शिष्यगणैर्युक्तः समायातो हरिं स्मरन् ॥२॥

अघि एक समयमा सबै लोकको हित गर्नमा लागेका ऋषिमुनिहरू सुन्दर रमणीय क्षेत्रमा मनोहर सभा गरेर बसेका थिए ॥ १ ॥

त्यस मौकामा व्यासका शिष्य बड़ा तेजस्वी ठूलो कीर्ति भएका सूतजी

तमायान्तं समालोक्य सूतं शास्त्रार्थपारगम् ।
मुनिं सर्वे समुत्तस्थुः शौनकाद्यास्तपोधनाः ॥३॥
सोऽपि तान्सहसा भक्त्या मुनीन्परमवैष्णवान् ।
ननाम दण्डवद्भूमौ सर्वधर्मविशारदः ॥४॥
वरासने महाबुद्धिस्तैर्दत्ते मुनिसत्तमः ।
उवाच सदसो मध्ये सर्वैः शिष्यगणैर्वृतः ॥५॥

शिष्यगणहरूले युक्त भएर हरि हरि स्मरण गर्दै त्यहाँ आइपुगे ॥२॥ सबै शास्त्रमा पार भएका सूतजी आएको देखेर शौनकादि सबै मुनिहरू आदरपूर्वक उठेर खडा भए ।३। सबै धर्मको विस्तार जान्ने भएका सूतजीले पनि आदर भक्तिपूर्वक परम वैष्णव मुनिहरूलाई दंडवत् नमस्कार गरे ॥४॥ महाबुद्धिमान् सूत सबै शिष्यगणले युक्त भएर ऋषिहरूले दिएको सभाको बीचमा उच्च आसनमा बस्नुभयो ।५। त्यो आसन-

सं० २८

तत्रोपविष्टं तं सुतं शौनकौ मुनिसत्तमः ।
बद्धाञ्जलिरिमां वाचमुवाच विनयान्वितः ॥६॥

शौनक उवाच—

महर्षे सूत सर्वज्ञ कलिकाले समागते ।
केनोपायेन वै भक्तिर्भवेन्नृणां महामते ॥७॥

मा बसेका सूतजीसँग मुनिमाका सज्जन शौनक मुनि अञ्जलि बाँधेर नम्रतापूर्वक यो वचन भन्न लाग्नुभयो ।६। शौनक भन्नुहुन्छ । सबैकुरा जान्ने भएका हे महर्षे ! कलियुगको समय आएपछि मनुष्यमा कुन उपायले भक्ति होला ॥७॥ कलियुगमा सबै मनुष्य पापकर्ममा रत

कलौ सर्वे भविष्यन्ति पापकर्मपरायणाः ।
३० देवविद्याविहीनाश्च तेषां श्रेक्षः कथं भवेत् ॥८॥
कलावन्नगताः प्राणाः लोकाः स्वल्पायुषस्तथा । पृ०
निर्धनाश्च भविष्यन्ति नानापीडाप्रपीडिताः ॥९॥
२९ प्रयाससाध्यं सुकृतं शास्त्रेषु कथितं द्विजैः ।
तस्मात्केऽपि करिष्यन्ति कलौ न सुकृतं जनाः ॥१०॥

भएका हुन्छन् । वेदविद्याले हीन भएका धर्मशास्त्र नपढ्ने तिनी-हरूको कल्याण कसरी होला ॥८॥ कलियुगमा प्राण अन्नमा गएको हुन्छ मनुष्य थोरै आयु भएका हुन्छन् । गरीब नाना तरहको दुःखले
पीडित भएका हुन्छन् ॥९॥ पुण्यकर्म ठूला परिश्रमले मात्र सिद्ध २९
हुन्छ भनेर शास्त्रमा भनेको छ त्यसो हुनाले कलियुगमा कसैले पनि पुण्यकर्म गर्ने छैनन् ॥१०॥ यस प्रकार पुण्यकर्म विनाश भएर पाप-

सुकृतेषु निवृत्तेषु प्रवृत्तो पापकर्मणि ।
सवंशाः प्रलयं यान्ति गमिष्यन्ति दुराशयाः ॥११॥
स० स्वल्पश्रमैरल्पवित्तैरल्पकालैश्च सत्तम । पृ०
यथा भवेन्महापुण्यं तथा कथय सूत नः ॥१२॥
३० यस्योपदेशतः पुण्यं पापं वा कुरुते जनः ।
स तद्‌भागी भवेन्मर्त्य इति शास्त्रेषु निर्णयः ॥ १३ ॥

कर्म बढेपछि मलिन अन्तर्‌वृत्ति भएका पुरुष वंशपरम्परासहितै नाश भएर जानेछन् ॥११॥ त्यसो हुनाले थोरै परिश्रम, थोरै धन, थोरै समयले ठूलो पुण्य जसरी हुन्छ हे सूतजी ! त्यो कुरा हामीलाई भन्नुहवस् ॥१२॥ जसका उपदेशले मनुष्य, पुण्य अथवा पापकर्म ३०
गर्दछ, त्यो उपदेश गर्ने पनि त्यो कर्मको भागी हुनुपर्छ भन्ने शास्त्रको निर्णय छ ॥१३॥ पुण्यको उपदेश गर्ने दयावान् कपट नभएका

पुण्योपदेशी शुदयः कैतवैश्च विवर्जितः ।
अपापान्न विरोधी यश्चत्वारः केशवोपमाः ॥१४॥
ध० ज्ञानं संप्राप्य संसारे यः परेभ्यो न यच्छति । पू०
ज्ञानरूपी हरिस्तस्मै प्रसन्न इव नेक्षते ॥१५॥
३१ ॐ ज्ञानरत्नैश्च रत्नैश्च परसन्तोषकृन्नरः ।
स ज्ञेयः संमतो नूनं नररूपधरो हरिः ॥१६॥

पुण्यात्मासँग विरोध नगर्नें यति चार जना, केशव भगवान् जत्तिकै हुन् ॥ २४ ॥ जो पुरुष आफूले ज्ञान पाएर अर्कालाई दिँदैन भने ज्ञानस्वरूप भगवान् प्रसन्न भएर हेर्नु हुन्न ॥१५॥ ज्ञानरूपी रत्नले ३१
अथवा रत्नादि अधन्यले अर्कालाई सन्तोष गर्ने मनुष्यरूपी भगवान् हुन् भनेर जान्नू भनेको छ ॥१६॥ तसर्थ हे महाबुद्धिमान् सूतजी,

व्रतेन तपसा किं वा प्राप्यते वाञ्छितं फलम् ।
तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व महामते ॥१७॥
त्वमेव मुनिशार्दूल वेदवेदाङ्गपारग ।
त्वद्दृते नहि वक्ताऽन्यो यतस्त्वं व्यासशिक्षितः ॥१८॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायणव्रतकथायां प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

व्रतले तपस्याले अथवा कसरी मनोवाञ्छित फल पाइन्छ त्यो कुरा भन्नुपर्‍यो ॥ १७ ॥ वेदाङ्गमा पार गएका मुनिमा सिंह तपाईं हुनुहुन्छ, तपाईं बराबर भन्न सक्ने अरू कोही छैनन् किनभने तपाईंलाई व्यासजीले शिक्षा गरेको छ ॥१८॥

इति सत्यनारायण कथामा भाषा-टीकाको पहिलो अध्याय सकियो ॥१॥

सूत उवाच—

स० धन्योऽसि त्वं मुनिश्रेष्ठ त्वमेव वैष्णवाग्रणीः । पू०
यतः समस्तलोकानां हितमिच्छसि सर्वदा ॥ १ ॥
३२ श्रृणु शौनक वक्ष्यामि कथां पापप्रणाशिनीम् ।
यां श्रुत्वा मुच्यते जन्तुः संसारोत्थमहाभयात् ॥ २ ॥

एक समयमा योगी नारद अरूलाई करुणा गर्ने विचारले अनेक लोक घुम्दै-घुम्दै मर्त्यलोकमा आइपुग्नुभयो ॥१॥ त्यहाँ आएर नाना
३ तरहले दुःख पाएको नाना तरहका योनिमा जन्म लिएका आफ्ना ३३
कर्मले पाकिरहेका मनुष्यहरूलाई देख्नुभयो ॥२॥ तब यिनीहरूको

सूत उवाच—

स० एकदा नारदो योगी पराऽनुग्रहकाङ्क्षया । पृ०
पर्यटन्विविधाँल्लोकान् मर्त्यलोकमुपागतः ॥ ३ ॥
३४ तत्र दृष्ट्वा जनान् सर्वान् नानाक्लेशसमन्वितान् ।
नानायोनिसमुत्पन्नान् क्लिश्यमानान्स्वकर्मभिः ॥४॥

दुःखको नाश कसरी हुन्छ भन्ने विचार गरेर श्रीविष्णुलोकमा जानु-
भयो ॥३॥ बैकुण्ठ लोकमा सेतो वर्ण भएका चार हातमा शंख, चक्र, ३४
गदा, पद्मधारी, वनमालाले विभूषित नारायण भगवान् देवदेवलाई

देखेर स्तुति गर्न लाग्नुभयो ॥४॥ नारदजी भन्नुहुन्छ—वाणीले

केनोपायेन चैतेषां दुःखनाशो भवेद्ध्रुवम् ।
इति संचिन्त्य मनसा विष्णुलोके गतस्तदा ॥ ५ ॥
तत्र नारायणं देवं शुक्लवर्णं चतुर्भुजम् ।
शंख-चक्र - गदा - पद्म - वनमाला-विभूषितम् ॥ ६ ॥

मनले जानि नसकिने स्वरूप भएका आत्मा निर्गुणस्वरूप, सबैका आदि, भक्तको दुःख नाश गर्ने हे भगवन् , तपाईलाई नमस्कार छ ॥५॥ नारदजीको यस्तो स्तुति सुनेर भगवान् विष्णु नारदलाई भन्नुहुन्छ ॥ ६ ॥ श्रीविष्णु भगवान्ले सोध्नुभयो—हे महाभाग ! देवर्षे

नारद उवाच—

दृष्ट्वा तं देवदेवेशं स्तोतुं समुपचक्रमे ।
नमस्ते वाङ्मनोऽतीतरूपायानन्तशक्तये ॥ ७ ॥
आदिमध्यान्तहीनाय निर्गुणाय गुणात्मने ।
सर्वेषामादिभूताय भक्तानामार्तिनाशिने ॥ ८ ॥
श्रुत्वा स्तोत्रं ततो विष्णुर्नारदं प्रत्यभाषत ।

किन आउनुभयो ? तापईंका मनमा के छ ॥७॥ त्यो सबै विस्तार गर्नु हओस्, म भनिदिनेछु ॥ यो कुरा सुनेर नारदजी भन्नुहुन्छ· हे भगवन् ! मर्त्यलोकका मनुष्यहरू ॥८॥ नानातरहको योनिमा उत्पन्न भएर नानातरहको क्लेश, दुःखमा आफ्ना कर्मले पाकिरहेका

श्रीभगवानुच—

ष० किमर्थमागतोऽसि त्वं किं ते मनसि वर्तते ॥ ९ ॥ पृ०
कथयस्व महाभाग तत्सर्वं कथयामि ते ।

नारद उवाच—

३७ मर्त्यलोके जनाः सर्वे नानाक्लेशसमन्विताः ।
नानायोनिसमुत्पन्नाः पच्यन्ते पापकर्मभिः ॥१०॥

छन् ॥ यो कसरी शमन हुन्छ, त्यसको छोटो उपाय ॥ ९ ॥
सुन्न इच्छा छ यदि ममा कृपा छ भने आज्ञा हवस् ॥ ३७
भगवान् भन्नुहुन्छ, हे बाबू नारद ! यो बढियाँ कुरा सोध्यौ सबैलाई
कल्याण हुने यो कुरा हो ॥१०॥ अब जो कुरा गरेर मनुष्य मोहबाट

तत्कथं शक्येन्नाथ लघूपायेन तद्वद ।
५० श्रोतुमिच्छामि तत्सर्वं कृपाऽस्ति यदि ते मयि ॥११॥ पू०

३८ श्रीभगवानुवाच—

साधु पृष्टं त्वया वत्स लोकानुग्रहकाङ्क्षया ।
यत्कृत्वा मुच्यते मोहात् तच्छृणुष्व वदामि ते ॥१२॥

मुक्त हुम्छन् त्यो म भन्दछु सुन स्वर्गलोक मर्त्यलोकमा दुर्लभ भएको यस्तो एक व्रत छ, ॥ ११ ॥ हे बाबू नारद ! प्रेमले म अहिले ३८
प्रकाश गर्दैछु त्यो सत्यनारायणको व्रत हो, बढिया प्रकारले विधि-

पूर्वक ॥१२॥ गऱ्यो भने यस लोकमा सुख भोगेर परलोकमा मोक्ष

व्रतमस्ति महत्पुण्यं स्वर्गे मर्त्ये च दुर्लभम् ।
४० तव स्नेहान्मया वत्स प्रकाशः क्रियतेऽधुना ॥१३॥ पृ०
सत्यनारायणस्यैकं व्रतं सम्यग्विधानतः ।
३९ कृत्वा सद्यः सुखं भुक्त्वा परत्र मोक्षमाप्नुयात् ॥१४॥
तच्छ्रुत्वा भगवद्वाक्यं नारदो मुनिरब्रवीत् ।

मिल्दछ, यस्तो भगवान्को वचन सुनेर नारदजी भन्नुहुन्छ ॥१३॥
नारदजी सोध्नुहुन्छ, त्यो व्रतको कस्तो कस्तो फल छ कस्तो विधि ३९
छ, पहिले कसले गऱ्यो, कैले गर्नु पर्छ, त्यो सबै विस्तारपूर्वक भन्नु-
हवस् ॥१४॥ भगवान् भन्न लाग्नुभयो, दुःख शोक शमन गर्ने,

नारद उवाच—

किं फलं किं विधानञ्च कृतं केनैव तद्व्रतम् ॥१५॥

श्रीभगवानुवाच—

दुःखशोकादिशमनं धनधान्यप्रवर्धनम् ॥१६॥
सौभाग्यसन्ततिकथं सर्वत्र विजयप्रदम् ।
यस्मिन्कस्मिन्दिने मर्त्यो भक्तिश्रद्धासमन्वितः ॥१७॥

धनधान्य बढाइदिने, सौभाग्य सन्तान बढाउने सबै ठाउँमा आफ्नू जीत (विजय) गराउने ॥ १५ ॥ यस्तो फल भएको छ, जुनसुकै दिनमा भए पनि श्रद्धाभक्तिले युक्त भएर सन्ध्या समयया सत्य-नारायण भगवान्‌को पूजा गर्नू ॥१६॥ ब्राह्मण बन्धुवर्ग (दाजुभाइ)-हरूसँग भएर धर्ममा तत्पर रही भक्तिपूर्वक सवा सेर नैवेद्य बनाउनू ॥१७॥ जस्तै केरा घिउ दुध गहुँको पीठो अथवा शालिधानको पीठो

सत्यनारायण देवं यजेच्चैव निशामुखे ।
ब्राह्मणैर्बान्धवैश्चैव सहितो धर्मतत्परः ॥१८॥
नैवेद्यं भक्तितो दद्यात् सपादं भक्ष्यसंयुतम् ।
रम्भाफलं घृतं क्षीरं गोधूमस्य च चूर्णकम् ॥१९॥
अभावे शालिचूर्णं वा शर्करां च गुडं तथा ।

शखर (चीनी) मिलाकर एकत्र गरेको सवा सेर, सवा पाथी, सवा मन जति भए पनि सवा भएको बनाउनू र भगवानलाई निवेदन (अर्पण) गर्नू । अनि कथा श्रवण गर्नू ब्राह्मणलाई दक्षिणा दिनू ॥१८॥१९॥ अनि त्यसपछि ब्राह्मणलाई भोजन गराउनू दाजु भाइहरूले सहित भएर आफूले पनि प्रसाद भोजन गर्नू, भक्ति पूर्वक नाच कीर्तन पनि

सपादं सर्वभक्ष्याणि चैकीकृत्य निवेदयेत् ॥२०॥
स० विप्राय दक्षिणां दद्यात् कथां श्रुत्वा जनैः सह ।
ततश्च बन्धुभिः साधं विप्रांश्च प्रतिभोजयेत् ॥२१॥ पू०
४८ प्रसादं भक्षयेद्भक्त्या नृत्यगीतादिकं चरेत् ।
ततश्चैव गृहं गच्छेत् सत्यनाणयणं स्मरन् ॥२२॥
एवं कृते मनुष्याणां वाञ्छासिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् ।

गर्नू अनि सत्यनारायण भगवानलाई संझदै घरमा जानू ॥२०॥
यस तरहले मनुष्यले ब्रत गऱ्यो भने उसको इच्छासिद्धि
निश्चय पूर्ण हुन जानेछ, विशेष गरेर कलियुगमा यो छोटो सजिलो ४७
उपाय छ ॥२१॥२२॥

विशेषतः कलियुगे लघूपायोऽस्ति भूतले ॥२३॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायणव्रतकथायां
द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥

खास गरेर कलियुगमा पृथिवीमा यही सजिलो उपाय हो (जसले पुण्य पनि हुन्छ, पाप पनि छुट्छ) ॥२३॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायणव्रतकथा-भाषाटीकायां
द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

सूत उवाच—

अब यस तृतीय अध्यायमा शतानन्द ब्राह्मणको उपाख्यान वर्णन गरिन्छ—

स० अथाऽन्यत् संप्रवक्ष्यामि कृतं येन पुरा द्विज । पू०
कश्चित् काशीपुरे रम्ये ह्यासीद्विप्रोऽतिनिर्धनः ॥ १ ॥
४४ क्षुतृड्भ्यां व्याकुलो भूत्वा नित्यं बभ्राम भूतले ।
दुःखित ब्राह्मणं दृष्ट्वा भगवान् ब्राह्मणप्रियः ॥ २ ॥

हे शौनकजी ! अब अरू पनि म भन्दछु जसले यो व्रत अघि गर्‍यो । काशी नगरीमा कुनै एक गरीब ब्राह्मण थिए, भोक-
प्यासले व्याकुल भएर पृथिवीमा घुमिरहन्थे, त्यस्ता दुःखी ब्राह्मण- ४४
लाई प्यारो गर्ने भगवान् बूढा ब्राह्मणको रूप लिएर तिनका नजीकमा आएर सोध्न लाग्नुभयो ॥ १ ॥ २ ॥ बूढा-ब्राह्मण-

वृद्धब्राह्मणरूपस्तं पप्रच्छ द्विजमादरात् ।

ब्राह्मण उवाच —

किमर्थं भ्रमसे विप्र महीं नित्यं सुदुःखितः ॥ ३ ॥
तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि कथ्यतां द्विजसत्तम ।

शतानन्द उवाच—

ब्राह्मणोऽतिदरिद्रोऽहं भिक्षार्थं वै भ्रमाम्यहम् ॥ ४ ॥
उपायं यदि जानासि कृपया कथय प्रभो !

रूपी भगवान् भन्नुहुन्छ हे, ब्राह्मण ! तपाईं के कारण दुःखी भएर पृथिवीमा घुमिरहनुहुन्छ ॥ ३ ॥ त्यो सबै कुरा सुनाउनु हवस् ॥ ती शतानन्द ब्राह्मण भन्दछन्—म निर्धनी (गरीब) ब्राह्मण हूँ भिक्षाको निमित्त भ्रमण गर्दछु ॥ यदि उपाय जानेको छ भने कृपा गरेर भनिदिनुहवस् ॥४॥ बूढा ब्राह्मण भन्नुहुन्छ—हे ब्राह्मण, सत्यनारायण

वृद्धब्राह्मण उवाच—

सत्यनारायणो विष्णुर्वाञ्छितार्थफलप्रदः ॥ ५ ॥
तस्य त्वं पूजनं विप्र कुरुष्व व्रतमुत्तमम् ।
यत्कृत्वा सर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥ ६ ॥
विधानं च व्रतस्याऽपि विप्रायाऽऽभाष्य यत्नतः ।
सत्यनारायणो वृद्धस्तत्रैवान्तरधीयत ॥

विष्णु इच्छानुसार फल दिने हुनुहुन्छ ॥ ५ ॥ वहाँको पूजा व्रत तपाईं गर्नु हवस् जुन कुरा गर्नाले मनुष्य सबै दुःखबाट मुक्त हुन्छन् ॥ ५ ॥ यस्ता तरहले व्रतको विधि पनि ब्राह्मणलाई सबै बताइदिनुभयो र बूढा ब्राह्मणरूपी भगवान् त्यहीं अन्तर्धान हुनु भयो ॥७॥ शतानन्दले अब त्यो व्रत म गर्दछु भन्ने विचार गर्दै

स० तदहं संकरिष्यामि यद्युक्तं ब्राह्मणेन वै ।
इति सञ्चिन्त्य विप्रोऽसौ रात्रौ निद्रां न लब्धवान् ॥ ८ ॥
ततः प्रातः समुत्थाय सत्यनारायणव्रतम् । पृ०
करिष्ये इति सङ्कल्प्य भिक्षार्थमगमद्द्विजः ॥ ९ ॥
४७ तस्मिन्नेव दिने विप्रः प्रचुरं द्रव्यमाप्तवान् ।
तेनैव बन्धुभिः सार्धं सत्यस्य व्रतमाचरत ॥ १० ॥

रात्रिमा चिन्ता गर्दै निद्रामा पनि परेनन् ॥ ८ ॥ त्यसपछि सबेरै उठेर सत्यनारायणको व्रत गर्दछु भन्ने मनमा संकल्प गरेर भिक्षा गर्न भनेर गए ॥ ९ ॥ त्यस दिन भिक्षामा पनि धेरै धन (द्रव्य) पाए, ४७
त्यसै धनबाट दाजुभाइ इष्टमित्र साथ भएर सत्यदेवको व्रत पूजा

गरेर ॥ १० ॥ सबै दुःखबाट मुक्त भए, सबै सम्पत्ति युक्त पनि

सर्वदुःखविनिर्मुक्तो सर्वः संपत्समन्वितः ।
बभूव स द्विजश्रेष्ठो व्रतस्याऽस्य प्रभावतः ॥ ११॥
ततः प्रभृति काले च मासि मासि व्रतं कृतम् ।
एवं नारायणस्येदं व्रतं कृत्वा द्विजोत्तमः ॥१२॥
सर्वपापविनिर्मुक्तो दुर्लभं मोक्षमाप्तवान् ।
व्रतमस्य यदा विप्र पृथिव्यां संकरिष्यति ॥ १३ ॥

भए । व्रतको प्रभावले ब्राह्मणलाई सबै कुराले परिपूर्ण युक्त भयो ॥ ११ ॥ त्यहाँदेखि लिएर महिना महिनामा व्रत गर्न लागे । यस्ता तरहले सत्यनारायण भगवानको व्रत गरेर ॥ १२ ॥ सबै पापबाट मुक्त भएर दुर्लभ गति प्राप्त गरे । त्यसो हुनाले हे शौनक ! यस्तो व्रत पृथिवीमा मनुष्य जब गर्दछन् ॥१३॥ त्यसै वेला सबै दुःख

तदैव सर्वदुःखं च मनुष्यस्य विनश्यति ।
८स एवं नारायणेनोक्तं नारदाय महात्मने ॥१४॥ क०
मया तत्कथितं विप्राः किमन्यत् कथयामि वः ॥१५॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायण व्रतकथायां
४९ तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

विनाश भएर जान्छन्, यसरी नारायण भगवान्ले नारद्लाई भन्नु-
भएको छ ॥१४॥ हे ब्राह्मण हो ! तपाईंहरूलाई मैले पनि सोही
कुरा भनें अब तापईंहरूलाई के सुनाऊँ ॥ १५ ॥

४ इति सत्यनारायणको व्रतकथामा तेस्रो अध्याय सकियो ॥ ॥ ४९

ऋषय ऊचुः—

तस्माद्विप्राच्छ्रुतं केन पृथिव्यां चरितं मुने !
तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि श्रद्धाऽस्माकं प्रजायते ॥ १ ॥

सूत उवाच—

शृणुध्वं मुनयः सर्वे व्रतं येन कृतं भुवि ।
एकदा स द्विजवरो यथाविभवविस्तरैः ॥ २ ॥

शौनक भन्नुहुन्छ, त्यसपछि ती ब्राह्मणबाट कसले सुन्यो ? पृथिवीमा कसले गर्‍यो ? त्यो सबै कुरा सुन्नलाई हामीलाई श्रद्धा लागेको छ । शौनकादिहरूको यो कुरा सुनेर, सूतजी भन्नुहुन्छ, हे मुनीश्वरहरूहो, सुन्नुहवस् त्यसपछि पृथिवीमा जसले गर्‍यो, एक दिन उनै शतानन्द ब्राह्मण आफ्ना धनऐश्वर्य अनुसार, बन्धुवर्ग इष्ट, मित्र-सहित भएर व्रत पूजा गर्न लागेका थिए त्यसै समयमा कोही दाउरा बेच्ने, दाउरे तहीं आइपुग्यो ॥ १ ॥

बन्धुभिः स्वजनैः सार्धं व्रतं कर्तुं समुद्यतः ।
स० एतस्मिन्नन्तरे काले काष्ठक्रेता समागतः ॥ ३ ॥ क०
बहिः काष्ठं च संस्थाप्य विप्रस्य गृहमाययौ ।
५१ तृषया पीडितात्मा च दृष्ट्वा विप्रकृतं व्रतम् ॥ ४ ॥
प्रणिपत्य द्विजं प्राह किमिदं क्रियते त्वया ।
कृते किं फलमाप्नोति विस्तराद् वद मे प्रभो ॥ ५ ॥

॥२-३॥ दाउरा बाहिर राखेर ब्राह्मणको घरमा गयो, प्यासले व्याकुल भएको छँदो त्यहाँ पूजा भएको देखेर ब्राह्मणलाई नमस्कार गरेर भन्दछ, हे ब्राह्मणजी, तपाईंले यो के गर्नु भएको ? यो गर्नाले के फल ५१ हुन्छ ? मलाई विस्तारपूर्वक भन्नुहोस् ॥४-५॥ ब्राह्मण भन्दछन् यो

विप्र उवाच—

स० सत्यनारायणस्येदं व्रतं सर्वेप्सितप्रदम् । क०

तस्य प्रसादान्मे सर्वं धनधान्यादिकं महत् ॥ ६ ॥

५२ तस्मादेतद् व्रतं ज्ञात्वा काष्ठक्रेताऽतिहर्षितः ।

पपौ जलं प्रसादञ्च भुक्त्वा च नगरं ययौ ॥ ७ ॥

सत्यनारायणं देवं मनसा चेत्यचिन्तयत् ।

सत्यनारायणको इच्छाऽनुसार फल दिने व्रत गरेको हो, उहाँकै कृपाले मेरो सबै धन धान्य ठूलो ऐश्वर्य भएको हो ॥ ६ ॥ ५१

ब्राह्मणबाट यो कुरा जानेर दाउरे अति खुशी भयो, अनि जल

प्रसाद खाएर शहरतर्फ आयो ॥७॥ सत्यनारायण देवतालाई मनले

स० क०

काष्ठ विक्रयते ग्रामे प्राप्यते चाऽद्य यद्धनम् ॥ ८ ॥
तेनैव सत्यदेवस्य करिष्ये व्रतमुत्तमम् ।
इति सञ्चिन्त्य मनसा काष्ठं कृत्वा तु मस्तके ॥ ९ ॥
जगाम नगरे रम्ये धनिनां यत्र संस्थितिः ।
तद्दिने काष्ठमूल्यं च द्विगुणं प्राप्तवानसौ ॥१०॥
ततः प्रसन्नहृदयः सुपक्वं कदलीफलम् ।

चिताउँ दै दाउरा बिक्री गर्न गाउँमा गयो, आज दाउरा बेच्दा जति धन आउँछ ॥ ८ ॥ त्यसैबाट सत्यदेवको व्रत गर्दछु यस्तो मनले चिताएर दाउरा टाउकामा राखेर बिक्री गर्न गयो ॥ ९ ॥ जहाँ जहाँ धनीहरू रहन गएका छन् त्यस्तो नगरमा गएर दाउरा बेच्दा त्यस दिन दाउराको पैसा पनि दुइगुना (धेरै) पायो ॥१०॥

शर्करा घृतदुग्धानि गोधूमस्य च चूर्णकम् ॥११॥
कृत्वैकत्र सपादं च गृहीत्वा स्वगृहं ययौ ।
ततो बन्धून् समाहूय चकार विधिना व्रतम् ॥१२॥
तद्व्रतस्य प्रभावेण धनपुत्रान्वितोऽभवत् ।
इह लोके सुखं भुक्त्वा चाऽन्ते सत्यपुरं ययौ ॥१३॥

इति श्रीसत्यनारायण कथायां चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥

त्यसपछि खुशी हुँदै पाकेका केरा, शख्खर घिउ दूध गहुंको पीठो सबै एक ठाउँ मिलाएर सवा सेर नैवेद्य बनाएर घरमा आयो, अनि बन्धुवर्गहरूलाई बोलाएर विधिपूर्वक व्रत पूजा गऱ्यो ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ त्यो व्रतको प्रभावले धनपुत्रले युक्त भएको भएर यस लोकमा सुख भोगेर अन्त्यमा सत्यलोकमा गयो ॥ १३ ॥

इति सत्यनारायणको व्रतकथाको नेपाली टीकामा चौथो अध्याय सकियो ॥४॥

सूत उवाच—

स० पुनरन्यत् प्रवक्ष्यामि शृणुध्वं मुनिसत्तमाः । क०
पुरा चोल्कामुखो नाम नृपश्चासीन्महीपतिः ॥ १ ॥
५५ जितेन्द्रियः सत्यवादी ययौ देवालयं प्रति ।
दिने दिने धनं दत्त्वा द्विजान् सन्तोषयन् सुधीः ॥ २ ॥

सूतजी भन्नुहुन्छ, हे मुनीश्वरहरूहो ! सुन्नुहवस् अरू कथा इतिहास पनि भन्दछु, अघि एक समयमा उल्कामुख नाम गरिका राजा थिए ॥ १ ॥ इन्द्रियलाई जितेका सत्यवादी ती राजा दिन-दिनै देवताका मन्दिरमा जान्थे, ब्राह्मणहरूलाई धनदान गरेर सन्तोष ५५
गराउँदथे ॥ २ ॥ उनकी पत्नी (महारानी) अनुधा नाउँ गरेकी,

भार्या तस्य प्रमुग्धा च सरोजवदना सती ।
भद्रशीलानदीतिरे सत्यस्य व्रतमाचरत् ॥ ३ ॥
एतस्मिन्नन्तरे तत्र साधुरेकः समागतः ।
वाणिज्यार्थं बहुधनैरनेकैः परिपूरिताम् ॥ ४ ॥
नावं संस्थाप्य तत्तीरे जगाम नृपतिं प्रति ।
दृष्ट्वा स व्रतिनं भूपं पप्रच्छ विनयान्वितः ॥ ५ ॥

कमल जस्तो मुख गरेकी थिइन् । भद्रशीला नदीका किनारमा सत्यदेव-को व्रतपूजा गर्न लाग्दा भए ॥३॥ राजाले पूजा गरेको वेलामा त्यहाँ एक साधु बनिया आइपुग्यो । व्यापारका निमित्त ल्याएको धनले पूर्ण भएको ॥४॥ नाउ नदीकिनारमा राखेर राजा भएका ठाउँमा गयो । व्रतपूजामा लागेका राजालाई देखेर नम्रता-पूर्वक सोद्धछ ॥ ५ ॥

साधुरुवाच—

किमिदं कुरुषे राजन् ! भक्तियुक्तेन चेतसा ।
५० प्रकाशं कुरु तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि साम्प्रतम् ॥६॥ ६०

राजोवाच—

५७ पूजनं क्रियते साधो विष्णोरतुलतेजसः ।
व्रतं च स्वजनैः सार्धं पुत्राद्यवाप्तिकाम्यया ॥ ७ ॥

साधु भन्दछ, हे महाराज ! भक्ति-युक्त चित्तले यो के गर्नु भएको हो ? त्यो सबै खुलाएर भन्नुहवस्, मलाई सुन्न इच्छा लाग्यो ॥ ६ ॥ राजा भन्दछन्—हे साधु बनियाँ ! अतुल तेज ५७
भएका विष्णु भगवानको व्रतपूजा आफ्ना बन्धु र इष्ट जनसहित भएर सन्तान प्राप्ति निमित्त गरेको हो ॥ ७ ॥ राजाको वाणी

भूपस्य वचनं श्रुत्वा साधुः प्रोवाच सादरम् ।
स० सर्वं कथय मे राजन् ! करिष्येऽहं तवोदितम् ॥ ८ ॥ क०
ममाऽपि सन्ततिर्नास्ति एतस्माज्जायते ध्रुवम् ।
५८ राजा तथा जगादेदं व्रतं सम्यग्विधानतः ॥ ९ ॥

सुनेर त्यो बनियाँ भन्दछ, हे महाराज, सबै विस्तार संझाएर भन्नुहवस् तपाईंले भन्नुभएको कुरा म पनि गर्दछु ॥ ८ ॥ मेरा पनि सन्तान छैनन्, यस्तो गरेमा अवश्य सन्तान होलान् ८
॥९॥ राजाले पनि त्यो सबै बढिया तरहल बताइदिए । ती सबै कुरा

श्रुत्वा साधुर्जगामाशु नगरं श्रीसमाकुलम् ।
स० ततो निवृत्य वाणिज्यात् सानन्दो गृहमागतः ॥१०॥ क०
भार्यायै कथितं सर्वं व्रतं सन्ततिदायकम् ।
५९ तदाव्रतं करिष्यामि यदा मे सन्ततिर्भवेत् ॥११॥

सुनेर बनियाँ लक्ष्मीले पूर्ण भएको आफ्नू नगरमा आयो । व्यापार
को काम सकेर आनन्दपूर्वक आफ्नू घरमा आएर त्यो सन्तान
दिने व्रतको कुरा आफ्नी पत्नीलाई सुनाए, अनि पत्नीसँग भने ॐ
कि अब मेरा सन्तान भएपछि म पनि त्यो व्रत गर्नेछु, आफ्नी ५९
पत्नी लीलावतीका साथ साधु बनियाँले यो कुरा गरे ॥ १० ॥
॥ ११ ॥ एक दिन साधु बनियाँकी पत्नी लीलावती धर्मपरायण

इति लीलावतीं प्राह स्वपत्नीं साधुसत्तमः ।
स० एकस्मिन्न दिवसे तस्य भार्या लीलावती सतीं ॥१२॥ क०
भर्तृयुक्ताऽऽनन्दचित्ताऽभवद्धर्मपरायणा ।
६० गर्भिणी साऽभवत्तस्य भार्या सत्यप्रसादतः ॥१३॥

भएर आनन्द चित्तले आफ्ना पतिसँग रहिन् ॥१२॥ र सत्यदेवका कृपाले गर्भिणी पनि भइन् । दश मैहा भएपछि रत्न जस्ती कन्या पैदा भइन् । ती कन्या शुक्लपक्षका चन्द्रमा जस्तै बढ्दै गइन् । तिनको नाउँ कलावती राखियो अनि ती ६०
लीलावतीले आफ्ना स्वामीलाई मधुर वाणीले भनिन्—हे स्वामिन्न त्यो संकल्प गरेको सत्य व्रत किन गर्नु हुन्न ॥ १३ ॥

दशमे मासि वै तस्याः कन्यारत्नमजायत ।
दिने दिने सा ववृधे शुक्लपक्षे यथा शशी ॥१४॥ क०
स० नाम्ना कलावती चेति तन्नामकरणं कृतम् ।
ततो लीलावती प्राह स्वामिनं मधुरं वच ॥१५॥
६१ न करोषि किमर्थं वै पुरा संकल्पितं व्रतम् ।

॥ १४ ॥ १५ ॥ साधु भन्दछ—हे सुन्दरी प्रिये ! छोरीका विवाहको समयमा त्यो व्रत पूजा गरौंला, यस्ता तरहले पत्नीलाई संझाएर शहरतर्फ डुल्न गयो ॥ तहाँ उप्रान्त ६१
कलावती पनि बढ्दै जान लागिन्, त्यस्ता तरहले शहरमा साथी केटोहरूसँग हिंड डुल गर्ने उमेर पुगेकी छोरीलालाई देखेर

साधुरुवाच—

विवाहसमये त्वस्याः करिष्यामि व्रतं प्रिये ॥१६॥
इति भार्या समाश्वास्य जगाम नगरं प्रति ।
ततः कलावती कन्या ववृधे पितृवेश्मनि ॥१७॥
दृष्ट्वा कन्या ततः साधुर्नगरं सखिभिः सह ।
मन्त्रयित्वा द्रुतम् दूतं प्रेषयामास धर्मवित् ॥१८॥

॥ १६ ॥ १७ ॥ सल्लाह गरेर ज्वाइँ खोज्न भनी दूत पटायो ॥ हे दूत ! कन्याको विवाह-निमित्त योग्य वर विचार गरेर ल्याऊ ॥ १८ ॥ यस्तो आज्ञा पाएको दूत त्यहाँबाट काञ्चन नगरमा

विवाहार्थं च कन्याया वरं श्रेष्ठं विचारय ।
तेनाऽऽज्ञप्तश्च दूतोऽसौ काञ्चनं नगरं ययौ ॥१९॥
तस्मादेकं वणिक्पुत्रं समादायाऽऽगतो हि सः ।
दृष्ट्वा तु सुन्दरं बालं वणिक्पुत्रं गुणाऽन्वितम् ॥२०॥
ज्ञातिभिर्बन्धुभिः सार्धं परितुष्टेन चेतसा ।

पुग्यो । त्यहाँबाट एक बनियाँको पुत्रलाई लिएर आइपुग्यो ॥१९॥
गुणले युक्त भएको सुन्दर सुकुमार बालकलाई देखेर खुशी सन्तोष
चित्तले ज्ञाति नातादार दाजुभाइ सबै साथ भएर ॥२०॥ शा को
विधि-विधानतर गरी रीत पूरा गरी कन्यादान विवाहकर्म गरिदिए ॥
भाग्यवश त्यो साधु बनियाँले छोरीको विवाह-समयमा पनि सत्यदेव-

स० दत्तवान् श्रीमते साधुः कन्यां विधिविधानतः ॥२१॥
ततो भाग्यवशात्तेन विस्मृतं व्रतमुत्तमम् । क०
विवाहसमये तस्यास्तेन रुष्टोऽभवत्प्रभुः ॥२२॥
ततः कालेन कियता निजकर्मविशारदः ।
वाणिज्यार्थं गतः शीघ्रं जामात्रा सहितो वणिक् ॥२३॥

को व्रत पूजा गर्न बिर्सियो, त्यसकारण भगवान् रुष्ट हुनुभयो त्यसका कति दिनपछि आफ्नू जाति कर्म जान्ने भएको ।२१-२२। त्यो बनियाँ ज्वाइँलाई पनि साथमा लिएर व्यापार गर्न गयो, रत्न- सार नाम गरेको नगरीको नजीकै समुद्र-किनारमा रहेर त्यो शहरमा ॥२३॥ ज्वाइँ-साथै भएर व्यापार गर्न लाग्यो । ती साधु

रत्नसारपुरे रम्ये गत्वा सिन्धुसमीपतः ।
वाणिज्यमकरोत् साधुर्जामात्रा श्रीमता सह ॥२४॥
तौ गतौ नगरे रम्ये चन्द्रकेतोर्नृपस्य च ।
एतस्मिन्नेव काले तु सत्यनारायणः प्रभुः ॥२५॥
भ्रष्टप्रतिज्ञामालोक्य शापं तस्मै प्रदत्तवान् ।
दारुणं कठिनं चाऽस्य महद्‌दुःखं भविष्यति ॥२६॥

बनियाँ गएको त्यो नगरका राजा चन्द्रकेतु थिए ॥ २४ ॥ त्यो साधुको म पूजा गर्छु भन्ने प्रतिज्ञा भ्रष्ट गरेको देखेर त्यस समयमा सत्यनारायण भगवान् रुष्ट हुनुभयो अनि श्राप दिनुभयो ॥२५॥ दारुण कठिन दुःख भोग्नुपर्नेछ भनिदिनुभयो । त्यसपछि एक दिन राजा चन्द्रकेतुको धन चोरले चोरेर लिएर ॥२६॥ त्यहीं आइपुग्यो

एकस्मिन् दिवसे राज्ञो धनमादाय तस्करः ।
तत्रैव चानतश्चौरो वणिजौ यत्र संस्थितौ ॥२७॥
तत्पश्चाद्धावकान् दूतान् दृष्ट्वा भीतेनचेतसा ।
धनं संस्थाप्य तत्रैव स तु शीघ्रमलक्षितः ॥२८॥

जहाँ ती बनियाँहरू बसेका थिए । पछि-पछि खेद्दै आएका सिपाहीहरूलाई देखेर डराएर ॥ २७ ॥ तिनै बनियाँहरू भएका ठाउँमा त्यो चोरेको धन राखेर त्यो चोर त्यहीं लुक्यो ॥ २१ ॥ ॥ २८ ॥ त्यसपछि सिपाहीहरू खेद्दै त्यहीं आइपुगे । चोरेको धन त्यहीं देखर चोरहरू यिनै रहेछन् भनेर बनियाँहरूलाई पक्रेर

ततो दूताः समायाता यत्रास्ते सज्जनो वणिक् ।
दृष्ट्वा नृपधनं तत्र बध्वा नीतौ वणिक्सुतौ ॥२९॥ ५०
५० हर्षेण धावमानाश्च ऊचुर्नृपसमीपतः ।
तस्करौ द्वौ समानीतौ विलोक्याऽऽज्ञापय प्रभो ॥३०॥
६७ राजाऽऽज्ञया ततः शीघ्रं दृढं बद्ध्वा तु तावुभौ ।
स्थापितौ द्वौ महादुर्गे कारागारेऽविचारतः ॥३१॥

लगे ॥२०॥ खुशीका साथ दौडाउँदै राजाका निकटमा पुगेर बिन्ती गर्न लागे–हे महाराज ! दुई जना चोर ल्याएको छ, हेरेर आज्ञा हवस् ॥ राजाले आज्ञा गरेपछि जल्दी नै ती दुवै ६७
जनालाई बलियो गरेर बाँधेर, अरू कुनै कुरा विचारै नगरी सरासर कठिन कारागार (झ्यालखाना) मा लगेर हालिदिए ॥ ३१ ॥

मायया सत्यदेवस्य न श्रुतं कैस्तयोर्वचः ।
स० ततस्तयोर्धनं राज्ञा गृहीतं चन्द्रकेतुना ॥३२॥ क०
तच्छापाच्च तयोर्गेहे भार्या चैवातिदुःखिता ।
६८ चौरेणाऽपहृतं सर्वं गृहे यच्च स्थितं धनम् ॥३३॥

सत्यदेव भगवान्का मायाले ती बनियाँहरूले भनेको कुरा कसैले सुन्दै सुनेन, तिनीहरूको धन पनि राजा चन्द्रकेतुले सबै जफत गरे ॥ ३३ ॥ भगवान्का श्रापले उनीहरूको घरमा पनि भएको धन सबै चोर लागेर नष्ट भयो । बनियाइँनी लीलावतीलाई पनि ६८ सारै दुःख पर्‍यो ॥ ३३ ॥ मनमा ताप र शरीरमा रोग लागेर

आधिव्याधिसमायुक्ता क्षुत्पिपासातिदुःखिता ।
७० अन्नचिन्तापरा भूत्वा बभ्राम च गृहे गृहे ॥३४॥ क०
कलावती तु कन्याऽपि बभ्राम प्रतिवासरम् ।
६९ एकास्मिन्दिवसे याता क्षुधार्ता द्विजमन्दिरम् ॥३५॥

भोक प्यासले पीडित अर्काको घर-घरमा घुम्नुपर्‍यो ॥ ३४ ॥
छोरी कलावती पनि त्यस्तै तरहले प्रतिदिन घर-घर घुम्न लागी ।
एक दिन भोकले पीडित भएर कलावती एक ब्राह्मणका घरभित्र ६९
गएर पसी ॥ ३५ ॥ त्यहाँ भगवान् सत्यनारायणको व्रत पूजा
भइरहेर देखी त्यहाँ कयौ बेर बसेर कथा सुनेर वरदानको प्रार्थना

मायया सत्यदेवस्य न श्रुतं कैस्तयोर्वचः ।
ततस्तयोर्धनं राज्ञा गृहीतं चन्द्रकेतुना ॥३२॥
तच्छापाच्च तयोर्गेहे भार्या चैवातिदुःखिता ।
चौरेणाऽपहृतं सर्वं गृहे यच्च स्थितं धनम् ॥३३॥

सत्यदेव भगवान्‌का मायाले ती बनियाँहरूले भनेको कुरा कसैले सुन्दै सुनेन, तिनीहरूको धन पनि राजा चन्द्रकेतुले सबै जफत गरे ॥ ३२ ॥ भगवान्‌का श्रापले उनीहरूको घरमा पनि भएको धन सबै चोर लागेर नष्ट भयो । बनियाइँनी लीलावतीलाई पनि सारै दुःख पर्‍यो ॥ ३३ ॥ मनमा ताप र शरीरमा रोग लागेर

६८

आधिव्याधिसमायुक्ता क्षुत्पिपासातिदुःखिता ।
ख० अन्नचिन्तापरा भूत्वा बभ्राम च गृहे गृहे ॥३४॥ क०
कलावती तु कन्याऽपि बभ्राम प्रतिवासरम् ।
६९ एकस्मिन्दिवसे याता क्षुधार्ता द्विजमन्दिरम् ॥३५॥

भोक प्यासले पीडित अर्काको घर-घरमा घुम्नुपर्‍यो ॥ ३४ ॥
छोरी कलावती पनि त्यस्तै तरहले प्रतिदिन घर-घर घुम्न लागी ।
एक दिन भोकले पीडित भएर कलावती एक ब्राह्मणका घरभित्र ६९
गएर पसी ॥ ३५ ॥ त्यहाँ भगवान् सत्यनारायणको व्रत पूजा

भइरहेर देखी त्यहाँ कयै बेर बसेर कथा सुनेर वरदानको प्रार्थना

गत्वाऽपश्यत् व्रतं तत्र सत्यनारायणस्य च ।
उपविश्य कथां श्रुत्वा वरं प्रार्थितवत्यपि ॥३६॥
प्रसादभक्षणं कृत्वा ययौ रात्रौ गृहं प्रति ।
माता कलावतीं कन्यां कथयामास प्रेमतः ॥३७॥
पुत्रि रात्रौ स्थिता कुत्र किं ते मनसि वर्तते ।
कन्या कलावती प्राह मातरं प्रति सत्वरम् ॥३८॥

पनि गरी ॥ ३६ ॥ अनि प्रसाद खाएर घरमा आई, त्यस वेला आमाले कलावतीलाई प्रेमपूर्वक नै भनिन् ॥ ३७ ॥ हे छोरी ! रातिमा कहाँ थियौ ? तिम्रा मनमा के छ ? आमाको वचन सुनेर छोरी कलावती भन्दछिन् ॥ ३८ ॥ हे आमा ! रात्रिमा एक ब्राह्मणको घरमा वाञ्छासिद्धि गर्ने व्रत गरे-

द्विजालये व्रतं मातर् दृष्ट्वा वाञ्छितसिद्धिदम् ।
८० तच्छ्रुत्वा कन्यकावाक्यं व्रत कर्तुं समुद्यता ॥३९॥ ८०
सा मुदा तु वणिग्भार्या सत्यनारायणस्य च ।
व्रतं चक्रे सैव साध्वी बन्धुभिः स्वजनैः सह ॥४०॥
७१ भर्तृजामातरौ क्षिप्रमागच्छेतां स्वमाश्रमम् ।
अपराधं च मे भर्तुर्जामातुः क्षन्तुमर्हसि ॥४१॥

को देखें, छोरीको कुरा सुनेर आमाचाहिं व्रतगर्न उत्सुक भइन् ।
॥३९॥ तब बहुत खुशी हुँदै दाजुभाइ बन्धुवर्ग-सहित भएर सोही
व्रत गर्न लागिन् ॥ ४० ॥ हे सत्यदेव भगवन् ! मेरा पति र ज्वाइँ ७१
छिटै नै घरमा आइ पुगून्, मेरा ज्वाइँको अपराध पनि क्षमा गरि-
बक्सियोस् ॥ ४१ ॥ यस्तो तरहको व्रत गर्दा सत्यनारायण प्रभु

व्रतेनाऽनेन तुष्टोऽसौ सत्यनारायणः प्रभुः ।
८० दर्शयामास स्वप्नं हि चन्द्रकेतुं नृपोत्तम ! ॥४२॥ क०
वन्दिनौ मोचय प्रातर्वणिजौ नृपसत्तम ! ।
७२ देयं धनं च तत्सर्वं गृहीतं यत् त्वयाऽधुना ॥४३॥

सन्तुष्ट हुनुभयो अनि चन्द्रकेतु राजालाई सपनामा दर्शन दिएर भन्नुभयो ॥ ४२ ॥ हे राजा, यी झ्याल-खानामा बन्द गरिएका बन्दी बनियाँलाई भोलि सबेरै छोड़िदेऊ यी चोर हैनन्, यिनीहरूबाट तिमीले जफत गरेको धन पनि फिर्ता गरिदेऊ ॥ ४३ ॥ यदि ७८

त्यसो गरेनौ भने तिम्रो राज्य धन पुत्रादि सबै नाश गरिदिनेछु

नो चेत् त्वां नाशयिष्यामि सराज्यधनपुत्रकम् ।
एवमाभाष्य राजानं ध्यानगम्योऽभवत्पुनः ॥४४॥ ६०
८० ततः प्रभातसमये राजा च स्वजनैः सह ।
उपविश्य सभामध्ये प्राह स्वप्नं जनं प्रति ॥४५॥
७३ बद्धौ महाजनौ शीघ्रं मोचय द्वौ वणिक्सुतौ ।
इति राज्ञो वचः श्रुत्वा मोचयित्वा महाजनौ ॥४६॥
यसरी राजालाई भनेर सत्यनाराण भगवान् अन्तर्धान हुनुभयो
॥४४॥ त्यसपछि सबेरै हुनेबित्तिकै राजा आफ्ना मन्त्रीजनहरूसँगै
सभामा बसेर त्यो सपनाको कुरा सबैलाई सुनाउँदाभए ॥ ४५ ॥ ७३
अनि राजाले कर्मचारीहरूलाई आज्ञा गरेर भने—ती थुनेका

बनियाँहरूलाई तुरुन्त खोलेर यहाँ ल्याऊ ॥ ४६ ॥ त्यसपछि तुरुन्त

व्रतेनाऽनेन तुष्टोऽसौ सत्यनारायणः प्रभुः ।
५० दर्शयामास स्वप्नं हि चन्द्रकेतुं नृपोत्तम ! ॥४२॥ ६०
वन्दिनौ मोचय प्रातर्वणिजौ नृपसत्तम ! ।
७२ देयं धनं च तत्सर्वं गृहीतं यत् त्वयाऽधुना ॥४३॥

सन्तुष्ट हुनुभयो अनि चन्द्रकेतु राजालाई सपनामा दर्शन दिएर भन्नुभयो ॥ ४२ ॥ हे राजा, यी झ्याल-खानामा बन्द गरिएका बन्दी बनियाँलाई भोलि सबेरै छोड़िदेऊ यी चोर हैनन्, यिनीहरूबाट ७८
तिमीले जफत गरेको धन पनि फिर्ता गरिदेऊ ॥ ४३ ॥ यदि त्यसो गरेनौ भने तिम्रो राज्य धन पुत्रादि सबै नाश गरिदिनेछु

नो चेत् त्वां नाशयिष्यामि सराज्यधनपुत्रकम् ।
एवमाभाष्य राजानं ध्यानगम्योऽभवत्पुनः ॥४४॥ ८०
८० ततः प्रभातसमये राजा च स्वजनैः सह ।
उपविश्य सभामध्ये प्राह स्वप्नं जनं प्रति ॥४५॥
७२ बद्धौ महाजनौ शीघ्रं मोचय द्वौ वणिक्सुतौ ।
इति राज्ञो वचः श्रुत्वा मोचयित्वा महाजनौ ॥४६॥

यसरी राजालाई भनेर सत्यनाराण भगवान् अन्तर्धान हुनुभयो ॥४४॥ त्यसपछि सबेरै हुनेबित्तिकै राजा आफ्ना मन्त्रीजनहरूसँगै सभामा बसेर त्यो सपनाको कुरा सबैलाई सुनाउँदाभए ॥ ४५ ॥ ७३
अनि राजाले कर्मचारीहरूलाई आज्ञा गरेर भने—ती थुनेका बनियाँहरूलाई तुरुन्त खोलेर यहाँ ल्याऊ ॥ ४६ ॥ त्यसपछि तुरुन्त

समानीय नृपस्याऽग्रे प्राहुस्ते विनयान्विताः ।
५० आनीतौ द्वौ वणिक्पुत्रौ मुक्तौ निगडबन्धनात् ॥४७॥ क०
ततो महाजनौ नत्वा चन्द्रकेतुं नृपोत्तमम् ।
७४ स्मरन्तौ पूर्ववृत्तान्तं नोचतुर्भयविह्वलौ ॥४८॥

ॐ

ती दुइ बनियाँहरूलाई झ्यालखानबाट निकालेर ल्याएर नम्रतापूर्वक
भन्दछन्, महारज ! ती दुई बनियाँ ल्याएका छौं ॥ ४७ ॥ ७४
बनियाहरूले पनि महाराज चन्द्रकेतुलाई नमस्कार गरे । पहिलेको
कुरा संझेर भयले केही बोल्न पनि सकेनन् ॥४८॥ राजाले बनियाँ-

राजा वणिक्सुतौ वीक्ष्य वचः प्रोवाच सादरम् ।
दैवात् प्राप्तं महद्दुःखमिदानीं नास्ति वै भयम् ॥४९॥
तदा निगडसंत्यागं क्षौरकर्माद्यकारयत् ।
वस्त्रालङ्कारकं दत्त्वा परितोष्य नृपश्च तौ ॥५०॥

हरूलाई आदरपूर्वक यो वचन भने—दैववश यो दुःख पायौ, हे बनियाँ हो ! अब डराउनुपर्दैन ॥४९॥ त्यस बखतमा नेल हतकडी कटाएर केश छटाई स्नान गराई वस्त्र गहना लगाई महाराजले ती बनियाँहरूलाई संतुष्ट गराउँदा भए ॥ ५० ॥ अगाडि राखेर मीठा-मीठा वचन बोल्दै पैल्हे जफत गरेको धन पनि

पुरस्कृत्य वणिक्पुत्रौ वचसाऽतोषयद् भृशम् ।
स० पुरानीतं तु यद्द्रव्यं द्विगुणीकृत्य दत्तवान् ॥५१॥
प्रोवाच तौ ततो राजा गच्छ साधो निजाश्रमम् । क०
राजानं प्रणिपत्याऽऽह गन्तव्यं त्वत्प्रसादतः ।
७६ इत्युक्त्वा तौ महावैश्यौ जग्मतुः स्वगृहं प्रति ॥५२॥

दुइगुना गरेर दिए ॥ ५१ ॥ महाराजले भने–हे साधुबनियाँ, अब आफ्ना आश्रममा जाऊ, ती बनियाँहरूले पनि राजालाई नमस्कार गरेर भने–महाराज ! तपाईंका कृपाले अब हामी जान्छौं ।५२॥ यति ७६
भनेर त्यहाँबाट बिदा भएर ती महाजनहरू आफ्ना घरतर्फ गए ।५३।

इति सत्यनारायण-व्रतकथाको नेपाली टीकामा पाँचौं अध्याय सकियो ॥५॥

सूत उवाच—

यात्रा तु कृतवान् साधुर्मङ्गलाचार पूर्वकाम् ।
ब्राह्मणाय धनं दत्त्वा तदा तु नगरं ययौ ॥ १ ॥
कियद्दूरे गते साधौ सत्यनाराणः प्रभुः ।
जिज्ञासां कृतवान्साधो किमस्ति तव नौ स्थितम् ॥ २ ॥

सूतजी भन्नुहुन्छ–साधु बनियाँहरूले मंगल आचार गरेर यात्रा गरे, ब्राह्मणलाई धन दान गरे अनि आफ्ना घरतर्फ जान लागे ॥१॥ क्यै टाढ़ा गएपछि सत्यदेव भगवान् दण्डी स्वामीको भेषमा आएर सोध्न लाग्नुभयो–हे बनियाँहरू हो ! तिमीहरूको नाउमा के छ ॥२॥ यो कुरा सुनेर मत्त भएको बनियाँले हेलाँ गरेर

ततो महाजनो मत्तो हेलया च प्रहस्य वै ।
कथं पृच्छसि भो दण्डिन् मुद्रां नेतुं किमिच्छसि ॥३॥
स० लतापत्रादिकं चैव वर्तते तरणौ मम । क०
७८ निष्ठुरं च वचः श्रुत्वा सत्यं भवतु ते वचः ॥ ४ ॥
एवमुक्त्वा गतः शीघ्रं दण्डी तस्य समीपतः ।
कियद्दूरं ततो गत्वा स्थितः सिन्धुसमीपतः ॥ ५ ॥

हाँसेर भयो—हे दण्डी बाबाजी, किन सोद्धछौ ? के हाम्रो धन लिन इच्छा गर्छौं कि ।३। मेरो नाउमा लता-पता छ । यस्तो निष्ठुर वचन सुनेर त्यो 'सत्य हवस्' ॥ ४ ॥ भनेर दण्डी स्वामी जानुभयो' ७८
यति भनेर दण्डी जानुभएपछि केही पर समुद्र किनारमा गएर रहनु-भयो ॥५॥ तब दण्डी भगवान् जानुभएपछि त्यो साधु बनियाँ पनि

गते दण्डिनि साधुश्च कृतनित्यक्रियस्ततः ।
स० उत्थितां तरणीं दृष्ट्वा विस्मयं परमं ययौ ॥६॥ क०
दृष्ट्वा लतादिकं चैव मूर्च्छितो न्यपतद् भुवि ।
७९ लब्धसंज्ञो वणिक्पुत्रस्ततश्चिन्ताऽन्वितो भवत् ॥७॥

आफ्नू नित्यकर्म गरेर आयो अनि त्यो नाउ उचालिएको देखेर आश्चर्य भएर छक्क पर्दै ॥६। हेर्दा त सबै धन दौलथ लहरा पात भएको देखेर मूर्छा परेर लड्यो। केही बेरमा होश आएपछि ७९
ज्यादै चिन्तामा पर्‍यो ॥ ७ ॥ त्यस बखतमा ज्वाईले साधु बनियाँ-लाई यस्तो वचन भने साहुज्यू ! किन शोक गर्नु हुन्छ ? अहिले

तदा त दुहितुः कान्तो वचनं चेदमब्रवीत् ।
किकथं क्रियते शोकः शापो दत्तश्च दण्डिना ॥ ८ ॥
शक्यते तेन सर्वं हि कर्तुं चाऽत्र न संशयः ।
अतस्तच्छरणं यामो वाञ्छितार्थो भविष्यति ॥ ९ ॥
जामातुर्वचनं श्रुत्वा तत्सकाश गतस्तदा ।
दृष्ट्वा च दण्डिनं भक्त्या नत्वा प्रोवाच सादरम् ॥ १० ॥

दण्डी बाबा रिसाएर श्राप गरे अनि यस्तो भयो ॥८॥ ती दण्डीले निःसन्देह सबै कुरा गर्न सक्तछन्, त्यसो हुनाले अब उनैका शरणमा जानुपर्छ र हाम्रो इच्छा पूर्ण हुनेछ ॥ ९ ॥ ज्वाईंको यस्तो कुरा सुनेर उनका नजीकैमा गै भक्तिपूर्वक नमस्कार गरेर आदर-सहित भन्दछ—॥ १० ॥ हे दण्डी भगवान् ! मेरो अपराधलाई क्षमा गरि

स० क्षमस्व चाऽपराधं मे यदुक्तं तव सन्निधौ ।
एवं पुनः पुनर्नत्वा महाशोकाकुलोऽभवत् ॥११॥ क०
प्रोवाच वचनं दण्डी विलपन्तं विलोक्य च ।
मा रोदीः शृणु मे वाक्यं मम पूजा बहिर्मुखः ॥१२॥
ममाऽऽज्ञया च दुर्बुद्धे लब्धं दुःखं मुहुर्मुहुः ।
८१ तच्छ्रुत्वा भगवद्वाक्यं स्तुतिं कर्तुं समुद्यतः ॥१३॥

दिनुहवस्, तपाइंको नजीक जे जे भनें त्यो सबै क्षमा पाऊँ, यस्ता तरहले बार-बार क्षमा माग्दै शोकाकुल हुन गयो ॥ ११ ॥ अनि त्यस्तो विलाप गर्ने बनियाँलाई देखेर भगवान् भन्नुहुन्छ—हे
बनियाँ नरो, मेरो पूजा तैंले गरिनस् ॥ १२ ॥ त्यसकारण मेरा ८१
६ आज्ञाले तैंले बार-बार दुःख पाउनुपर्‍यो, भगवान्को यस्तो वाक्य सुनेर त्यो बनियाँ स्तुति गर्न तत्पर भयो ॥ १३ ॥ साधु भन्दछ—

सं० क० ८२

साधुरुवाच—

त्वन्मायामोहिताः सर्वे ब्रह्माद्यास्त्रिदिवौकसः ।
न जानन्ति गुणान् रूपं तवाश्चर्यमिद प्रभो ॥१४॥
मूढोऽहं त्वां कथं जाने मोहितस्तव मायया ।
प्रसीद पूजयिष्यामि यथाविभव-विस्तरैः ॥१५॥
पुरा वित्तं च तत्सर्वं त्राहि मां शरणागतम् ।

हे भगवन्, तपाईंका मायाले भुलिन गएका ब्रह्मादि देवताहरू पनि तपाईंका गुण-स्वरूप जान्दैनन्, यस्तो आश्चर्य छ ॥ १४ ॥ म मूर्ख हुन गएको मन्दमति प्रभुकी मायाले मोहित भएको कसरी प्रभुलाई जानूँ, हे प्रभो ! प्रसन्न भैबक्सियोस् आफ्नू ऐश्वर्य अनुसार पूजा गर्नछु ॥ १५ ॥ पहिले त्यो धन पनि सबै रक्षा गरि·

श्रुत्वा भक्तियुतं वाक्यं परितुष्टो जनार्दनः ॥१६॥
९० वरं च वाञ्छितं दत्त्वा तत्रैवान्तर्दधे हरिः । ९०
ततोऽसौ नावमारुह्य दृष्ट्वा वित्तप्रपूरितम् ॥१७॥
८२ कृपया सत्यदेवस्य सफलं वाञ्छितं मम ।

बक्सियोस् । म प्रभुका शरणमा आएको छु, यस्ता भक्तिपूर्वकका वचन सुनेर भगवान् जनार्दन सन्तुष्ट हुनुभयो ॥ १६ ॥ अनि त्यो बनियाँको इच्छा-अनुसार वरदान दिएर त्यहीं अन्तर्धान ८२
भएर जानुभयो । त्यसपछि बनियाँ नाउमा आएर हेर्दा धनले परिपूर्ण भएको नाउ देखेर ॥१७॥ सत्यदेवका कृपाले मेरो इच्छा पूर्ण

इत्युक्त्वा स्वजनैः सार्धं पूजां कृत्वा यथाविधिः॥ १८॥
व्र० हर्षेण चाऽभवत् पूर्णः सत्यदेवप्रसादतः। क०
नावं संयोज्य यत्नेन स्वदेशगमनं कृतम् ॥१९॥
८४ साधुर्जामातरं प्राह पश्य रत्नपुरी मम।
दूतं च प्रेषयामास निजवित्तस्य रक्षकम् ॥२०॥

भयो भनी आपना मानिससहित भएर विधिपूर्वक पूजा गरेर ॥१८॥
सत्यदेवका प्रसादले बहुतै खुशी भए ॥ त्यसपछि नाउ संयुक्त पारेर
आफ्नू देशतर्फ गमन गरे ॥ १९ ॥ क्यै पर पुगे र साधु बनियाँ
आफ्नू ज्वाइँलाई भन्दछन्—हेनु हवस् मेरो रत्नपुरी देखिन लाग्यो। ८४
यति भनेर आफ्नू सेवकलाई समाचार लैजाने दूत बनाएर

घरतर्फ पठाए ॥२०॥ त्यो दूत पनि नगरमा गएर साधु बनियाँकी

दूतोऽसौ नगरं गत्वा साधुभार्यां विलोक्य च ।
प्रोवाच वाञ्छितं वाक्यं नत्वा बद्धाञ्जलिस्तदा ॥२१॥ क०
स० निकटे नगरस्यैव जामात्रा सहितो वणिक् ।
आगतो बन्धुवर्गैश्च वित्तैश्च बहुभिर्युतः ॥२२॥
श्रुत्वा दूतमुखाद्वाक्यं महाहर्षवती सती ।
८५ सत्यपूजां ततः कृत्वा प्रोवाच तनुजां प्रति ॥२३॥

पत्नीको अगाडिमा गै नमस्कार गरेर अञ्जलि बाँधेर उनीहरूको मनपर्ने त्यो समाचार भन्न लाग्यो ॥ २१ ॥ तपाईंका ज्वाइँ सहित साधु बनियाँ यो नगरका नजीक आइपुगे, धन दौलत दाजुभाइ सबैसाथ भएर आएका छन् ॥२२॥ यस्तो समाचार दूतका मुखबाट ८५
सुनेर बनियाइनीलाई धेरै हर्ष भयो, सत्यदेवको पूजा गरेर अनि आफ्नी छोरीलाई भनिन् ॥ २३ ॥ हे छोरी, कलावती ! म एल्हे

व्रजामि शीघ्रमागच्छ साधुसंदर्शनाय च ।
इति मातृवचः श्रुत्वा व्रतं कृत्वा समाप्य च ॥२४॥
स० प्रसादं च परित्यज्य गता साऽऽपि पतिंप्रति । क०
तेन रुष्टः सत्यदेवो भर्तारं तरणिं तथा ॥२५॥
८६ संहृत्य च धनैः सार्धं जले तस्यावमज्जयत् ।
ततः कलावती कन्या न विलोक्य निजं पतिम् ॥२६॥

पहिले नै जान्छु, तँ पनि छिटै आइज, यस्तो आमाको वचन सुनेर कलावतीले पनि जल्दी नै व्रतपूजा सिद्धयाएर हतारसित प्रसाद नखाई आफ्नो लोग्नेलाई हेर्न गई । प्रसाद त्यागेर जानाले सत्यदेव भगवान् रुष्ट हुनुभयो अनि धनदौलत सबै साथै कलावती- ८६
को लोग्नेलाई पनि जलमा डुबाइदिनुभयो तब त्यहाँ गएर कला-वतीले आफ्ना लोग्नेलाई नदेखेर ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ शोकले

शोकेन महता तत्र रुदती चाऽपतद् भुवि ।
स० दृष्ट्वा तथाविधौ नावं कन्यां च बहुदुःखिताम् ॥२७॥ क०
भीतेन मनसा साधुः किमाश्चर्यमभूदिदम् ।
८७ चिन्त्यमानाश्च ते सर्वे बभवुस्तरिवाहकाः ॥२८॥
ततो लीलावती कन्यां दृष्ट्वासा विह्वलाऽभवत ।

व्याकुल भएर भैंमा लडी, उतातिर नाउ बेपत्ता भएर डुबेको, यता·
तिर छोरीको त्यो हालत देखेर मनमा डराएर यो के आश्चर्य भयो ८७
भन्न लागे । नाउ चलाउने माझीहरू पनि बहुतै चिन्तामा पर्न गए
॥ २७ ॥ २८ ॥ त्यसपछि लीलावती छोरीको हालत देखेर

विललापतिदुखेन भर्तारं चेदमब्रवीत् ॥२९॥
इदानीं नौकया सार्धं कथं सोऽभूदलक्षितः ।
न जाने केन देवेन हेलया चैव सा हृता ॥३०॥
सत्यदेवस्य माहात्म्यं ज्ञातुं वा केन शक्यते ।
८८ इत्युक्त्वा विललापैवं ततश्च स्वजनैः सह ॥३१॥
ततो लीलावतीं कन्यां क्रोडे कृत्वा रुरोद ह ।

साह्रै विह्वल भइन् । अति दुःखले विलाप गर्दै आफ्नू स्वामीलाई भन्न लागिन् ॥ २९ ॥ हे स्वामी, एल्हे त्यो नाउ पनि ज्वाइँ पनि कहाँ हराए, जानिएन, कुन देवतालाई अपराध गरियो र यस्तो ८८ भयो ! ॥ ३० ॥ सत्यदेव भगवानको महिमा कसले जान्न सक्तछ ॥ यस्तो विलाप गर्दै तहाँ भएका बन्धुवर्गसहित ॥ ३१ ॥ छोरीलाई

ततः कलावती कन्या नष्टे स्वामिनि दुःखिता ॥३२॥
गृहीत्वा पादुकां तस्याऽनुगन्तुं च मनोदधे । क०
स० कन्यायाश्चरितं दृष्ट्वा सभार्यः सज्जनो वणिक्॥३३॥
अतिशोकेन संतप्तश्चिन्तयामास धर्मवित् ।
८९ हृतं वा सत्यदेवेन भ्रान्तोऽहं सत्यमायया ॥३४॥

कारवमा लिएर रुन लागिन् तब कलावती पनि अब मेरा स्वामी
छैनन् भन्ने ठूलो दुःखित रूप लिएर ॥ ३२ ॥ स्वामीका खराउका
सँगै साथ गरी सती भएर जाने (मर्ने) विचार गरिन् । छोरीको ८९
चाला देखेर पत्नीसहित बनियाँ दुःखित हुन गए ॥ ३३ ॥ ज्यादै
शोक सन्तापले दुःखी भएर चिन्तना गर्दै भन्दछ सत्यदेव भगवान्

सत्यपूजां करिष्यामि यथाविभवविस्तरैः ।
इति सर्वान्समाहूय कथयित्वा मनोरथम् ॥३५॥
नत्वा च दण्डवद् भूमौ सत्यदेवं पुनः पुनः ।
ततस्तुष्टः सत्यदेवो दीनानां परिपालकः ॥३६॥

ले पो हनु भयो कि किनभने उहाँका मायाले म ज्यादै भुलिन गएको छु ॥ ३४ ॥ अब आफ्नू धन-अनुसार भगवान् सत्यदेवको पूजा गर्नेछु । यस्तो कुरा सबैका सामने भने ॥ ३५ ॥ अनि सत्यदेव-लाइ संझेर पृथिवीमा बार बार दण्डवत् गरे ॥ तहाँ उप्रान्त दीन दुःखीलाई पालना गर्न भक्तलाइ प्यारो गर्ने सत्यदेव भगवान् ॥३६॥

जगाद वचनं चैनं कृपया भक्तवत्सलः ।
त्यक्त्वा प्रसादं ते कन्या पतिं द्रष्टुं समागता ॥३७॥
अतोऽपृष्टोऽभवत्तास्याः कन्यकायाः पतिर्ध्रुवम् ।
गृहं गत्वा प्रसादञ्च भुक्त्वा सा याति चेत् पुनः ॥३८॥
लब्धभर्तृसुता साधो भविष्यति न संशयः ।

करुणा गरेर आकाशवाणीले भन्न लाग्नुभयो, हे बनियाँ ! पूजाको प्रसाद त्यागेर तेरी छोरी पतिको मुख हेर्न आई ॥३७॥ यसकारण उसको पति अदृश्य भएको छ ॥ अब यदि घरमा गएर सो पूजाको प्रसाद भोजन गरेर आउँछ भने ॥३८॥ तिम्री छोरीले पति पाउनेछ

कन्यका तादृशं वाक्यं श्रुत्वा गगनमण्डलात् ॥३९॥
क्षिप्रं तदा गृहं गत्वा प्रसादं च बुभोज सा ।
सा पश्चात् पुनरागत्य ददर्श स्वजनं पतिम् ॥४०॥
ततः कलावती कन्या जगाद पितरं प्रति ।
इदानीं च गृहं याहि विलम्बं कुरुषे कथम् ॥४१॥

कुनै शंका छैन, यस्तो आकाशवाणी त्यो छोरीचाहिले पनि सुनी ॥ ३९ ॥ अनि तुरुन्तै घरमा गएर प्रसाद खाएर आई, त्यस वेला आफ्ना पतिलाई अरू स्वजन (आफ्ना मानिस) सबैलाई देखी ॥४०॥ आफ्नू पितासँग भन्न लागी—हे पिताजी, यस बखतमा अब घर जानुपर्छ, किन विलम्ब गर्नु हुन्छ ॥ ४१ ॥ छोरीका यी

तच्छ्रुत्वा कन्याकावाक्यं सन्तुष्टोऽभूद्वणिक्सुतः ।
पूजनं सत्यदेवस्य कृत्वा विधिविधानतः ॥४२॥ क०
स० धनैर्बन्धुगणैः सार्धं जगाम निजमन्दिरम् ।
पौर्णमास्यां च संक्रान्त्यां कृतवान् सत्यपूजनम् ॥४३॥
९३ इह लोके सुखं भुक्त्वा चाऽन्ते सत्यपुरं ययौ ॥४४॥

इति श्री सत्यनारायण व्रतकथायां षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

कुरा सुनेर साधु बनियाँलाई सन्तोष लाग्यो, त्यहाँपछि विधिविधा-
न्तरले सत्यदेवको पूजा गरीकन ॥ ४२ ॥ बन्धुवर्गसहित आफ्ना
धनमाल साथै गरी घरमा आए, तहाँ उप्रान्त संक्रान्ति पूर्णिमा ९३
आदि पर्वमा सत्यदेव भगवान्को पूजा गर्दै रही ॥ ४३ ॥ यस
लोकमा सुख भोगेर अन्त्यमा सत्यदेव भगवान्को लोकमा गए ॥४४॥

इति सत्यनारायण व्रतकथाको नेपाली टीकामा छैटौं अध्याय सकियो॥ ६ ॥

सूत उवाच—

अथाऽन्यच्च प्रवक्ष्यामि शृणुध्वं मुनिसत्तमाः ।
असीत् तुङ्गध्वजो राजा प्रजापालनतत्परः ॥ १ ॥
प्रसादं सत्यदेवस्य त्यक्त्वा दुःखमवाप सः ।
एकदा स वनं गत्वा हत्वा बहुविधान् पशून् ॥ २ ॥

सूतजी भन्नुहुन्छ——अब अरू पनि भन्दछु, हे मुनीश्वरहो ! सुन्नुहओस् । अघि एक समयमा तुङ्गध्वज नाम गरेका प्रजापालन गर्न तत्पर भएका राजा थिए ॥ १ ॥ भगवान्‌को प्रसाद त्याग गर्दामा तिनले दुःख पाए । एक समयमा ती राजा शिकार खेल्न वनमा गएका थिए, अनेक तरह पशु जन्तु मृगहरू मारे ॥ २ ॥ अनि घुम्दै आएर यौटा वरको शीतल छायामा आराम गरी बसे ।

आगत्य वटमूलं च दृष्ट्वा सत्यस्य पूजनम् ।
गोपाः कुर्वन्ति सन्तुष्टा भक्तियुक्ताः सबान्धवाः ॥३॥
राजा दृष्ट्वा तु दर्पेण न गतो न ननाम सः ।
ततो गोपगणाः सर्वे प्रसादं नृपसन्निधौ ॥ ४ ॥
९५ संस्थाप्य पुनरागत्य भुक्त्वा सर्वे यथेप्सितम् ।
ततः प्रसादं संत्यज्य राजा दुःखमवाप सः ॥

त्यसै ठाउँनेर गोठालाहरू बहुत प्रेमसँग बन्धुवर्ग इष्टजनसमेत भएर सत्यदेव भगवान्‌को व्रतपूजा गर्दैथिए ॥३॥ राजाले त्यो पूजा देखेर पनि घमण्ड गरेर गएनन्, नमस्कार सद्भावना क्यै गरेनन् । तब गोठालाहरूले पूजाको प्रसाद आदरपूर्वक राजालाई दिए अनि ९५
आएर आफूहरूले पनि यथेष्ट प्रसादी खाए ॥ राजाले त्यो प्रसाद त्याग गरेको हुँदा दुःख पाउन लागे ॥ ४-५॥ तिनका धन दौलत

तस्य पुत्रशतं नष्ट धनधान्यादिकं च च यत् ।
सत्यदेवेस्य तत् सर्वं नाशितं ममः निश्चितम् ॥६॥
अतस्तत्रैव गच्छामि यत्र देवस्य पूजनम् ।
मनसा तु विनिश्चित्य ययौ गोपालसन्निधौ ॥७॥

शय भाइ छोरा सबै नाश भएर गएपछि, सत्यदेव भगवान्को प्रसाद-को अपमान गरेको हुँदा मलाई यो दुःख भयो ॥६॥ अब त्यसै ठाउँमा जान्छु जहाँ पूजा भएको थियो, यस्तो मनले निश्चय गरेर जहाँ गोठालाहरू पूजा गर्दथे त्यसै ठाउँमा गए ॥७॥ तब ग्वालाहरूका साथ महाराजले पनि भक्ति श्रद्धायुक्त भएर

ततोऽसौ सत्यदेवस्य पूजां गोपगणैः सह ।
भक्तिश्रद्धाऽन्वितो भूत्वा चकार विधिना नृपः ॥ ८ ॥ क०
सत्यदेवप्रसादेन धनपुत्राऽन्वितोऽभवत् ।
इह लोके सुखं भुक्त्वा चाऽन्ते सत्यपुरं ययौ ॥ ९ ॥
य इदं कुरुते सत्यव्रतं परमदुर्लभम् ।

श्रीसत्यदेव भगवान्‌को विधिपूर्वक पूजा गरे ॥ ८ ॥ सत्यदेव भगवान्‌का कृपाले फेरि धनपुत्रले युक्त हुन गए, यस लोकमा अनेक सुख भोगेर अन्त्यमा सत्य भगवान्‌को लोकमा गए ॥ ९ ॥ यस्तो परम दुर्लभ व्रत जसले गर्दछ भक्तियुक्त भएर यो फलदा- ९७
यिनी कथा जसले सुन्छ, सत्य भगवान्‌का कृपाले धनधान्य ऐश्वर्य सबै बढ्दछ । गरीबलाई धन प्राप्त हुन्छ, बन्धनमा परेको बन्धन-

शृणोति च कथां पुण्यां भक्तियुक्तः फलप्रदाम् ॥१०॥
धनधान्यादिकं तस्य भवेत् सत्यप्रसादतः ।
दरिद्रो लभते वित्तं बद्धो मुच्येत बन्धनात् ॥११॥ क०
भीतो भयात् प्रमुच्येत सत्यमेव न संशयः ।
ईप्सितं च फलं भुक्त्वा चान्ते सत्यपुरं व्रजेत् ॥१२॥

बाट मुक्त हुन्छ, भयमा परेको भयबाट मुक्त हुन्छ, यो सत्य कुरा हो, संशय छैन, इच्छा-अनुसार फल भोगेर अन्त्यमा सत्य भगवान्-को लोकमा पुग्दछ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ हे शौनकादि ऋषि
मुनीश्वर हो ! यस्तो श्रीसत्यनारायण भगवान्को व्रत तपाईहरूलाई ९८
विस्तार गरियो, जुन यो व्रत गर्नाले मनुष्य सबै दुःखबाट मुक्त

इति वः कथितं विप्राः सत्यनारायणव्रतम् ।
यत् कृत्वा सर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥१३॥ ८०
८० विशेषतः कलियुगे सत्यपूजा फलप्रदा ।
केचित् कालं वदिष्यन्ति सत्यमीशं तमेव हि ॥१४॥
९९ सत्यनारायणं केचित् सत्यदेवं तथाऽपरे ।

भएर जान्छ ॥ १३ ॥ विशेष गरेर कलियुगमा सत्य भगवान्को पूजा फलदायक छ, कसैले काल, सत्यनारायण, सत्यदेव भन्दछन् ॥ १४ ॥ नाना तरहको स्वरूप धारण गरेर सबैलाई इच्छा- ९९
नुसारको फलदिने, कलियुगमा सत्यव्रतरूपी सनातन भगवान् हुनुहुन्छ भगवान् विष्णुले जो-जो रूप धारण गर्नुभयो सबको भिन्न-

नानारूपधरो भत्वा सर्वेषामीप्सितप्रदम् ॥१५॥
भविष्यति कलौ सत्यव्रतरूपी सनातन ।
स० विष्णुना यद्‌धृतं रूप सर्वेषामीप्सितप्रदम् ॥१६॥ क०
य इदं पठते नित्यं शृणोति मुनिसत्तमाः !
१०० तस्य नश्यन्ति पापानि सत्यदेवप्रसादतः ॥१७॥
व्रतं यैस्तु कृतं पूर्वं सत्यनारायणस्य च ।
तेषां त्वपरजन्मानि कथयामि मुनीश्वराः ॥१८॥

भिन्न इच्छा पूर्ण गर्नलाई हो ॥ १५ ॥ १६ ॥ यस्तो यो कथा
जो पढ्‌दछन्, जो सुन्दछन्, हे मुनीश्वर ! त्यस्ता पुरुषका सबै
पापहरू सत्यदेवका कृपाले नाश भएर जान्छन् ॥ १७ ॥ हे १००
शौनकादि मुनीश्वरहो ! सुन्नुहवस् अघि सत्यनारायण भगवानको

पूजा गर्ने भक्तहरूको दोस्रा जनमको कुरा म भन्दछु ॥ १८ ॥

शतानन्दो महाप्राज्ञः सुदामा ब्राह्मणोऽभवत् ।
तस्मिन् जन्मनि श्रीकृष्णं ध्यात्वा मोक्षमवाप ह ॥१९॥ क०
५० काष्ठभारवहो भिल्लो गुहराज बभूव ह ।
तस्मिन् जन्मनि संसेव्य रामं मोक्षं जगाम वै ॥२०॥
१०१ उल्कामुखो महाराजो नृपो दशरथोऽभवत् ।
श्रीरङ्गनाथं सम्पूज्य श्रीवैकुण्ठं तदागमत् ॥२१॥

शतानन्द नाउँ गरेका ब्राह्मण सुदामा ब्राह्मण भए, त्यस जन्ममा श्रीकृष्णको ध्यान गरेर मोक्ष प्राप्त गरे ॥ १९ ॥ दाउरा बिक्री गर्ने दाउरे, भिल्ल जातिको गुहराजा भए ॥ त्यस जन्ममा श्रीरामचन्द्र-
को सेवा भक्ति •रेर मोक्ष भएर गए ॥ २० ॥ उल्कामुख नाम १०१
गरेका राजा दशरथ जन्मिए, श्रीरङ्गनाथ भगवान्‌का पूजा-भक्तिले वैकुण्ठ लोकमा गए ॥ २१ ॥ धार्मिक सत्यव्रती साधु

धार्मिकः सत्यसन्धश्च साधुर्मौरध्वजो भवत् ।
देहार्धं क्रकचैश्छित्वा दत्त्वा मोक्षमवाप ह ॥२२॥
तुङ्गध्वजो महाराजः स्वायम्भूरभवत् किल ।
धर्मान् भागवतान् कृत्वा श्रीवैकुण्ठं तदाऽगमत ॥२३॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायणव्रतकथायां

सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

बनियाँ मोरध्वज राजा भए पुत्रका देह आधा भाग आराले काटेर भगवान्लाई अपर्ण गरी मोक्षपद प्राप्त गरे ॥२२॥ तुङ्गध्वज महाराज स्वायम्भू मनु भएर भगवद् धर्म (वैष्णव धर्म) गर्दै विष्णुभक्तिले श्रीवैकुण्ठ लोकमा गए, यस्ता श्रीसत्यनारायण भगवान्, श्रोता वक्ता सबैलाई कल्याण गर्नु हुनेछ ॥ २३ ॥

इति सत्यनारायणको व्रतकथामा सातौं अध्याय सकियो

श्रीसत्यनारायण भगवान्को जय ॥

ॐ

* आरती *

जै लक्ष्मीरमणा ! जै लक्ष्मीरमणा, सत्यनारायण स्वामी जनपातक हरणा। क०
रत्नजडित सिंहासन अद्भुत छवि राजै। नारद करत निराजन घंटाध्वनि बाजै ।। जै०
जै लक्ष्मीरमणा सत्य० ।। १ ।। प्रकट भए कलि कारण द्विजको दरश दिया।
बूढ़ा ब्राह्मण वन में कञ्चनमहल किया, जै लक्ष्मीरमणा। सत्यनारायण स्वामी० ।।२।।
दुर्बल भील कठोरा जिन पै कृपा करी। चन्द्रचूड एक राजा जिन की विपद हरी।
जै लक्ष्मी० सत्यनारायण स्वा० ।। ३ ।। वैश्यमनोरथ पायो श्रद्धा तजदीनी।
सो फल भोग्यो प्रभु की फिर अस्तुति कीनी ।। जै लक्ष्मीरमणा सत्यना० ।। ४ ।। १०२
भावभक्ति के कारण छिन-छिन रूप धर्‍यो। श्रद्धाधारण कीनी जिनको काज सर्‍यो ।।
जै लक्ष्मीरम० । सत्यनारायण स्वा० ।।५।। ग्वालबाल सँग राजा वन में भक्ति करी।

मनवाञ्छित फल; दीनो दीनदयालु हरि ॥ जै लक्ष्मीरमणा सत्यनारायण० ६ ॥
चढ़त प्रसाद सवाया कदलीफल मेवा । धूप दीप तुलसी से राजे सत्यदेवा ॥
जै लक्ष्मी० सत्य० ॥ ७ ॥ श्री सत्यनारायण की आरती जो कोई गावे ॥ क८
भनत शिवानन्द स्वामी मनवाञ्छित फल पावे ॥ ८ ॥ जै लक्ष्मी० सत्य० ॥

बंबई पुस्तक भवन

कचौडीगली, वाराणसी १०४